

Anàlisi dels efectes que provoca la pràctica d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física pel que fa l'acceptació de l'individu al grup

---

Treball de Final de Màster

Alba Molina Galdón

Treball Final de Màster de Formació de Professorat d'ESO, Batxillerat i FP

Tutora: Verónica Jiménez

Facultat d'Educació i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, juny 2017

“Qui mou el cos mou el cor; qui mou el cor, mou les emocions; qui és capaç d’emocionar-se i qui és capaç d’emocionar ha trobat la clau del misteri-miracle de l’educació”.

Motos i Leopoldo (2007)

Per totes aquelles persones que en algun moment o altre d’aquest procés han sigut capaces d’emocionar-me.

Amb ***Il·lusió*** creada després de cada trobada per seguir endavant. Per fer-m’ho fàcil i útil; Vero.

Amb l’***Entusiasme*** que contagies per prendre’t la vida, pel teu granet de sorra; Fani Aguilar.

Amb ***Plaer*** de conviure ballant, per sempre estar al meu costat; Elena i Joana.

Amb ***Acceptació*** de qui sóc i ***Orgull*** de ser com sou, per comprendre’ns, compartir i recolzar-nos en aquest últim pas. Per sempre; Pilar i Judit.

Amb ***Gratitud*** de cada gest i acompanyament en aquest llarg camí; La família.

Que l’***Amor*** sempre us envolti.

Resum

L'objectiu principal d'aquest estudi ha estat identificar si es produeixen canvis pel que fa les relacions interpersonals dins d'un grup-classe d'adolescents, provocat per la implementació de sessions d'Expressió Corporal. La mostra de la recerca ha estat una classe de 3er d'ESO composta per 29 alumnes, 17 noies i 12 nois. Els dos resultats extrets, tant per la fase preintervenció com per a la postintervenció, han sigut extrets mitjançant un test sociomètric i s'ha utilitzat el sociograma per a la representació i anàlisi d'aquests emprant una metodologia qualitativa. Els resultats, mostren que la cohesió del grup-classe de 3er d'ESO varia i millora després d'implementar sessions d'Expressió Corporal a les classes d'Educació Física. A més, els alumnes que inicialment no obtenien cap vincle afectiu per part dels seus companys, després de la intervenció, n'adquireixen de nous. S'ha arribat a la conclusió que la pràctica d'Expressió Corporal a les classes d'Educació Física millora les relacions interpersonals dins d'un grup-classe i l'acceptació social de l'individu.

Paraules clau: Expressió Corporal, vincles afectius, cohesió, interacció, adolescent, acceptació social.

Abstract

The main objective of this study is to identify changes between interpersonal relationships within a teenager's class group caused by the implementation of the Body Language sessions. The study sample is made up of a 3rd ESO class composed of 29 students, 17 girls and 12 boys. Both results, the pre-intervention and post intervention phase, have been extracted using a sociometric test and a sociogram program which have been used for the representation and analysis of these results using a qualitative methodology. The results show that the 3rd ESO group class cohesion changes and improves after the implementation of Body Language sessions in Physical Education classes. Furthermore, students who didn't have any affective bond with other colleagues, after the intervention they acquire new ones. The study comes to the conclusion that the practice of Body Language in Physical Education classes improves interpersonal relationships within a group class and the social acceptance of the individual.

Key Words: Body Language, affective bond, cohesion, interaction, teenager, social acceptance.

1. Introducció	5
1.1 Justificació	5
1.2 Pregunta de recerca	7
1.3 Parts del treball	7
2. Marc teòric	9
2.1 La necessitat de socialitzar-se	9
2.2 L'Expressió Corporal i les seves característiques	10
2.3 L'Expressió Corporal com a promotora de la socialització	11
2.4 L'etapa de l'adolescència	13
2.5 Factor socials en l'etapa de l'adolescència	13
2.5.1 La intel·ligència emocional i el seu caràcter social en els adolescents.....	14
2.5.2 El sentiment d'acceptació dels adolescents en un grup social	15
2.5.3 La utilització de l'EC com a mitjà per fomentar la cohesió d'un grup.....	16
2.6 La implementació de l'EC a les classes d'Educació Física de secundària	18
2.7 Estudis previs en relació a la millora de la cohesió grupal	20
3. Metodologia	22
3.1 Perspectiva metodològica de la recerca	22
3.2 Disseny de la recerca	23
3.2.1 Objectius i hipòtesis de la recerca.....	23
3.2.2 Descripció del context i de la mostra.....	24
3.2.3 Instrument i procediment de recollida de dades	27
3.2.4 Instrument i procediment d'anàlisi de dades	30
4. Resultats	33
4.1 Resultats fase 1 – preintervenció	33
4.2 Intervenció entre resultats 1 i resultats 2	36
4.3 Resultats fase 2 – postintervenció	51
4.4 Fase de contrast entre resultats 1 i resultats 2	53
5. Discussió	57
6. Conclusions	60
7. Bibliografia i webgrafia	61
8. Annexos	65
8.1 Annex 1	65

1. Introducció

1.1 Justificació

Hem trobo a tan sols un pas d'enfrontar-me al món educatiu dins l'àrea d'EF¹. Per aquets motiu, considero que aquest és el moment idoni per plantejar-me quin tipus de professora vull ser, és a dir, què m'agradaria que els meus alumnes s'emportessin després del seu pas pel meu acompanyament educatiu.

En l'actual màster d'ensenyament secundaria obligatòria, el qual em porta a fer el següent estudi pel Treball de Fi de Màster, en diferents ocasions ens han transmès una de les funcions principals que es planteja l'escola. Aquesta és la de fomentar la socialització entre individus. En efecte, i degut a prèvies experiències personals ja sigui en qualsevol àmbit educatiu, laboral, de lleure o oci, te n'adones que s'ha de tractar amb persones. Per això, trobo d'especial importància adquirir les habilitats necessàries per controlar el fet de saber-se relacionar amb diferents tipus d'individus, ser capaç de moderar el comportament, d'adaptar-se a diverses situacions segons les tipologies de gent, conèixer varies vies de com dirigir-se als altres, i penso que, tot això s'aconsegueix únicament si fomentes i potencies a través de pràctica i més pràctica el fet de relacionar-te amb els demés. D'aquesta manera, la finalitat és converteix en crear bones xarxes al voltant d'un mateix. Probablement aquest fet ens faci sentir-nos a gust en relació amb els altres per a una major satisfacció personal i sensació de pertinença dins d'un grup social.

Segons algunes de les meves vivències en relació a l'EC², aquesta m'han fet reflexionar sobre la seva pràctica. Personalment en algunes classes, ja sigui a la universitat dins del Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport o en algun altre taller extern, aquesta experiència per norma general sempre m'ha aportat bones vibracions.

---

¹ En aquest treball cada vegada que aparegui EF, es referirà a Educació Física.

² En aquest treball cada vegada que aparegui EC, es referirà a Expressió Corporal.

Les activitats que es plantegen dins d'aquesta dimensió m'han obert els ulls cap a mi mateixa i cap als altres. Amb això vull dir que, aquest contingut a través de diverses tasques, m'ha aportat un estat de benestar interior, degut a que em fomenta la meua part més creativa, em potencia l'alliberació de tensions i desinhibició tant personal com social, a més, d'aconseguir la meua concentració tant cognitiva com postural. Però voldria destacar que un dels factors que més m'entusiasma i provoca aquest àmbit, és la força que té l'EC pel que fan les relacions interpersonals i vincles afectius. Segons la meua opinió, aquesta és una dimensió que fomenta el tracte amb els altres i per això, considero que pot ser una eina molt útil per traslladar-ho a les escoles, al món de l'educació, a aquella institució que com abans comentava té una funció socialitzadora.

Per aquest motiu, i perquè en un futur hauré de tractar amb etapes d'adolescència he decidit iniciar una recerca sobre l'afectació que provoca la pràctica d'Expressió Corporal en relació als vincles interpersonals en alumnes de secundària. No obstant, a l'iniciar aquesta, segons algunes de les afirmacions citades per experts en la temàtica, em trobo amb la següent incongruència. Per una banda, autors com Mac Donald (1991) parlen dels aspectes favorables en relació a la realització d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física i l'augment que provoca en quant a les relacions socials. D'altra banda, autors com Herrera (2000) comenten que aquest és un contingut que es treballa de manera escassa o que no es treballa dins del marc de l'activitat motora en l'àmbit educatiu.

Així doncs, davant d'aquesta problemàtica em plantejo observar si la pràctica d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física en etapes d'adolescència, afecten o modifiquen la posició de l'individu envers els membres del grup pel que fa l'acceptació en el mateix, per tal que finalment segons els resultats extrets, poder valorar si caldria fomentar en major escala la pràctica d'EC per tal d'afavorir la cohesió grupal.

Per a la realització pràctica, s'han escollit els alumnes d'una classe de 3er d'ESO d'un centre educatiu de Vic, allà on he realitzat les pràctiques del màster de professorat secundària. La raó ha sigut perquè pel meu estudi era necessària la col·laboració d'una mostra de perfil adolescent i que fossin

un grup-classe. A més, per a la meva intervenció s'havien d'introduir unes sessions d'Expressió Corporal amb el mateix grup durant un període. Així doncs, la meva Unitat Didàctica s'ha basat en crear activitats amb la intenció de fomentar la pràctica d'EC per tal de provocar algun possible canvi i millora en quan a les relacions interpersonals dins del mateix grup-classe.

Així doncs, he decidit aquest estudi de cas amb la finalitat de comprovar si després d'intervenir amb la implementació de sessions d'Expressió Corporal, es produeixen millores i augmenten les relacions interpersonals entre els subjectes. Per això m'he plantejat la següent pregunta de recerca.

1.2 Pregunta de recerca

La pregunta de recerca plantejada en aquest estudi i que servirà per enfocar la intenció del mateix, és la següent:

De quina manera afecta la practica d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física en relació a l'acceptació de l'individu al grup en alumnes de 3r d'ESO?

1.3 Parts del treball

El treball consta de 8 parts. En primer lloc el marc teòric, en el qual s'exposen les idees rellevants sobre la temàtica del treball, l'Expressió Corporal en relació als vincles socials i la inclusió d'aquesta a les classes d'Educació Física en etapes d'adolescència. Un cop s'ha revisat la literatura del tema i s'ha contextualitzat al lector en aquest estudi, es passa al següent pas que és la metodologia. En aquest apartat s'engloben diferents seccions, començant per la definició del tipus d'estudi, passant pel disseny d'aquest on es parla de l'objectiu principal de la recerca, dels objectius específics i es mostren les hipòtesis plantejades de la investigació. A més, es descriu l'estudi de cas i el procediment i instrument utilitzat tant per a la recollida de dades com per l'anàlisi de les mateixes.

Seguidament es passa a descriure els resultats de la preintervenció, on es comenten les observacions un cop s'han analitzat les dades. D'aquest punt es passa a la explicació de la intervenció que servirà per intentar provocar algun canvi en el següent pas de la investigació. Cal dir que la intervenció també queda descrita en l'apartat de metodologia. Un cop comentada la intervenció desenvolupada, el següent pas és exposar els resultats postintervenció, en els quals s'espera que es produeixi algun canvi a diferència dels resultats previs a la posada en pràctica del pla d'intervenció.

Al acabar amb aquests apartats, es farà un contrast entre els resultats preintervenció i postintervenció, per poder identificar algun possible canvi. A continuació d'aquest, es troba l'apartat de discussió, on amb l'ajuda dels referents teòric prèviament revisats, es podran justificar algunes de les interpretacions fetes, en funció de si mitjançant el pla d'intervenció s'ha aconseguit quelcom. Finalment es finalitzarà amb unes conclusions en les quals es parlarà tant de possibles limitacions per a la realització d'aquest estudi com de possibles qüestions obertes per a futures investigacions.

La darrera part la bibliografia i els annexos, utilitzats al llarg de la recerca.

2. Marc teòric

2.1 La necessitat de socialitzar-se

Per començar amb aquesta investigació cal destacar un dels aspectes que afecta directament a l'individu durant el seu pas per la societat. Partint del coneixement dels entesos en Expressió Corporal Motos i Leopoldo (2007) introdueixen que els humans són éssers socials per naturalesa i per tant estableixen interrelacions amb els demès.

Els mateixos també assenyalen a través de quines relacions dinàmiques s'autoexpressa l'individu: amb ell mateix, el seu món íntim, sentiments, emocions, idees; amb el medi físic, objectes, ambient general; amb els altres. D'acord amb aquesta idea Scolni, et al. (2012) comenten que la naturalesa social de l'ésser humà fa que el benestar psicològic vagi directament connectat amb la qualitat de les relacions interpersonals i els seus contactes socials, que tot i ser persones independents les relacions socials són necessàries per gaudir d'un bon estat d'ànim.

D'altra banda, Furnham (1992) aclareix el concepte del factor social. Segons l'entès tracta de les capacitats o aptituds que utilitza l'individu quan interactua amb una altra persona a nivell interpersonal. Altres autors com Zavala, et al. (2008) defineixen les habilitats socials d'un individu com aquelles conductes observables, les quals han sigut apreses o de les quals s'ha fet ús, per tal d'aconseguir intercanvis socials amb la finalitat d'obtenir quelcom. En aquestes accions els autors asseguren que s'ha de ser competent socialment en situacions com, les de ser capaç de defensar els propis drets, l'habilitat de fer qualsevol petició, l'habilitat de saber dir que no, entre d'altres.

Així doncs, a través de la literatura revisada es pot veure que el l'ésser humà és sociable per naturalesa. Per tant, seria interessant conèixer una de les vies amb la qual poder potenciar o educar a l'individu per ser capaç d'integrar aquesta habilitat. Per això, s'ha fet recerca d'una de les dimensions la qual degut a les seves característiques podria servir com a via promotora de les relacions interpersonals, es parlarà de l'Expressió Corporal.

2.2 L'Expressió Corporal i les seves característiques

A continuació es contextualitzarà què és l'EC, ja que és l'eix principal d'aquest estudi.

A termes generals Motos i Leopoldo (2007) comenten el significat de la paraula expressió. L'etimologia d'aquesta deriva de la paraula "*exprimere*", significa *sortir "presionant"*, entenent l'expressió com el moviment de l'interior cap a l'exterior. Aquest terme, a part dels diversos sentits que pren segons el context en el que es trobi, estètic, lingüístic o psicològic, també reflecteix alguns dels gestos directament relacionats amb la comunicació interpersonal, com per exemple moure els braços al parlar, gestos, etc. Els autors anteriorment mencionats, defineixen el significat de l'expressió com el resultat de la pròpia autenticitat i la manifestació de signes del nostre jo interior.

També altres autors com Schinca (2000) defineixen l'Expressió Corporal com la disciplina la qual et capacita per trobar el teu propi llenguatge mitjançant el cos. Coincidint amb la mateixa idea, segons Mateu, Duran i Troguet (1992) citats a Torrents, et al. (2011) l'Expressió Corporal és la manera per la qual la persona troba la seva pròpia forma de llenguatge corporal, una forma de comunicació i expressió amb i a través del cos. L'autor Mac Donald (1991) afegeix que aquesta és una activitat corporal amb la qual es pretén expressar idees o sentiments i que la manera en la qual es fa és de forma física emocional i intel·lectualment.

Els entesos Motos i Leopoldo (2007) també consideren l'EC com el llenguatge que es manifesta i es percep a nivell físic, afectiu, social i cognitiu de la persona. Però que sovint quan es parla d'EC es relaciona amb les dimensions expressives, relacional i comunicativa, mentre que a la cognitiva se li resta importància. Tot i això, els mateixos autors destaquen la importància d'aquesta última. Aclareixen els dos nivells d'EC, l'expressiu com a acció externa i que té a veure amb tot allò que es manifesta a través del moviment i el gest, i el cognitiu que fa referència a l'acció interna, l'activitat oculta com ara seria el pensament i sentiment. Finalment emfatitzen en la idea traslladant-ho a la funció educativa i destaquen que la

combinació d'ambdues resulta una tècnica molt potent pel que fa l'ensenyament i el desenvolupament personal.

En relació a la idea anterior, els autors Motos i Leopoldo (2007) assenyalen que l'Expressió Corporal, tot i que als seus inicis funcionava com una tècnica teatral, aquesta s'ha anat expandint en altres àrees i els autors comenten que aquestes tècniques més sovint són utilitzades en diferents àmbits, entre els quals destacaríem l'Educació Física i la didàctica. A més, afegeixen que l'Expressió Corporal es reconeixia per encabir molts aspectes com ara, la comunicació corporal, desinhibició, dinàmica de grups,.. Tot i així, quedava clarament definida segons l'individu que l'utilitzés, un actor, professional de dansa, professor d'Educació Física, etc.

S'ha llegit de manera seccionada, per una banda sobre la importància de l'àmbit social de l'individu, i d'altra banda, sobre les característiques que representa l'EC. A continuació es parlarà de l'estreta relació que pot tenir l'EC pel que fan les habilitats socials d'una persona i com influeix aquesta en quant a les relacions interpersonals.

2.3 L'Expressió Corporal com a promotora de la socialització

Degut a que anteriorment s'ha parlat de la necessitat que té l'esser humà de socialitzar-se i de les característiques que adopta l'EC, s'ha pensat que potser aquesta podria ser una bona eina per desenvolupar les habilitats socials de les persones. A continuació es veurà què diuen els entesos en relació a la temàtica.

En relació a l'Expressió Corporal i el seu factor social, Motos i Leopoldo (2007) en el seu llibre comenten que una actitud amistosa i càlida es manifestarà segons alguna de les conductes com, contacte corporal, distància pròxima, rostre somrient, to de veu, etc. A més, destaquen que el fet de saber interpretar i conèixer de quina manera es transmeten les actituds o els missatges a través del llenguatge corporal, és una forma de millorar les relacions interpersonals. Reforçant aquesta idea es troben

autors com Stoke i Schächter (1984) que parlaven de que l'objectiu de practicar l'EC es relaciona al fet de desenvolupar les habilitats de comprendre a l'altre, amb la finalitat de poder interactuar i comunicar-se amb aquest.

Els experts Motos i Leopoldo (2007) mencionen alguns dels efectes que produeix o s'esperen aconseguir amb la pràctica d'EC. Aquests fan referència a la relaxació, desbloqueig, desinhibició, descàrrega, etc. Possiblement això podria relacionar-se amb la idea de Fructuoso i Gómez (2001) els qui comenten que la dansa i l'Expressió Corporal incideixen positivament en la salut i qualitat de vida i afavoreix la interacció i integració social mitjançant l'alliberació de tensions, gestionant l'estrès i a més, ajuda en la capacitat creativa. Podem observar la importància que guanyen les relacions interpersonals a partir de l'Expressió Corporal, ja que també es pot llegir altres autors com Padilla i Hermoso (2003) que consideren com aspectes rellevants la creativitat i les relacions entre companys, i afirmen que aquests augmenten amb la pràctica d'aquest tipus d'activitats.

A més, Arguedas (2004) presenta els objectius generals de l'Expressió Corporal relacionats al factor social. L'autora parla de, potenciar la capacitat expressiva de l'individu amb la finalitat de millorar la comunicació del món intern i de l'extern, i fomentar la creació de projectes comuns, promovent la necessitat de col·laboració i el plaer de l'acció grupal.

Per tant, es fa un recull de les idees expressades pels diferents entesos. Es podria comentar que a nivell general parlen que L'EC pot actuar com un factor el qual mitjançant la pràctica d'aquest, pot afavorir o té la intenció de fer-ho, pel que fa les relacions interpersonals referent a l'àmbit social de les persones.

2.4 L'etapa de l'adolescència

Tot seguit es tractarà el tema de com afecta l'EC en quant a l'àmbit socioafectiu d'un individu, es passa a concretar sobre aquesta temàtica, però es fa en l'etapa de l'adolescència, ja que aquest estudi va directament relacionat amb aquest període.

Per introduir aquesta etapa, és fa referència a alguna característica o situació destacable de l'individu en aquesta franja d'edat. López i Castro (2007) comenten que l'adolescència és un llarg període de canvi i transformació de la persona, aquesta etapa no té exactament un moment d'inici o final, inclús es podria donar el cas de persones que a nivell psicològic aquesta etapa els hi acompanya per sempre. Reforçant aquesta idea Crocker (2007) parla de la percepció que té l'individu del seu jo, i defineix aquesta etapa com a un moment de desenvolupament crític de l'individu a nivell social, emocional i físic, ja que es troba en la creació de la seva pròpia identitat.

Per tant, tal com comenten els autors anteriorment citats, l'adolescència resulta un procés de molts canvis a nivell físic i emocional. Per això, es creu d'especial importància conèixer tant en l'àrea social com en l'àrea emocional sobre aquesta etapa.

2.5 Factor socials en l'etapa de l'adolescència

Anteriorment s'ha comentat alguna de les característiques més significatives que tenen lloc en l'etapa de l'adolescència. S'ha vist que els autors l'anomenen una període crític fruit de l'estat emocional i la percepció social de l'individu. Per això, es creu de rellevant importància tractar el tema social en etapes d'adolescència.

2.5.1 La intel·ligència emocional i el seu caràcter social en els adolescents

Per començar a conèixer sobre aquesta temàtica, s'introdueix el tema amb la idea que plantegen els autors Ciarrochi, et al. (2001) on diuen que les persones capaces de percebre i comprendre les emocions, que assignen un significat a l'experiència emocional i regulen els seus sentiments, tindran una major adaptació psicològica i social.

Zavala, et al. (2008) en la seva recerca sobre la intel·ligència emocional i les habilitats socials dels adolescents, fan èmfasi en la importància de conèixer quin paper juga la intel·ligència emocional en aquesta etapa. Aquest període el defineixen com a un moment crític en quant a la manifestació i desenvolupament emocional i de les habilitats socials. Els mateixos entesos asseguren que els adolescents comencen a desenvolupar i a buscar la manera de relacionar-se amb els seus iguals, de sentir-se compresos i acceptats a nivell social. En relació amb el tema Christoff, et al. (1985) destaquen la dificultat que aquests mostren pel que fa la resolució de problemes i l'angoixa que mostren al relacionar-se entre companys, o iguals del sexe contrari.

Podem veure, autors com Salguero, et al. (2011) en el seu estudi sobre la intel·ligència emocional i l'ajust psicosocial en l'adolescència, expliquen que la intel·ligència emocional ve donada per l'habilitat de percebre, valorar i expressar les emocions amb exactitud, per generar sentiments i entendre l'emoció i el coneixement emocional, l'habilitat per regular les emocions i promoure el creixement emocional i intel·lectual. A més, els autors Brackett et al. (2006) citats a Salguero et al. (2011) fan referència al comportament social i afirmen que les persones amb major intel·ligència emocional adquireixen una major percepció de la competència social i utilitzen en menor freqüència estratègies interpersonals negatives.

Es veu que el factor social és d'especial importància en etapes d'adolescència per tal de sentir-se acceptats a nivell social per tal d'abastir un període de forma més relaxada. Per aquest motiu, es creu convenient parlar del sentiment d'acceptació a un grup social.

2.5.2 El sentiment d'acceptació dels adolescents en un grup social

Per començar, es contextualitza de què tracta l'acceptació a un grup social, ja que en l'apartat anterior alguns dels autors esmentaven la importància que l'individu adolescent dóna al fet de sentir-se comprès i acceptat a nivell social. Zavala, et al. (2008) defineixen l'acceptació social i el sentiment de pertinença entre iguals com el reflex de l'estatus psicològic creat a partir de les valoracions socials i van des de la popularitat fins al rebuig. Els mateixos autors donen molta importància al fet de conèixer el paper que juguen els adolescents a nivell social per tal de poder crear línies d'acció i així poder crear un pla d'intervenció a través d'aquests amb la finalitat de millorar les valoracions socials entre individus.

Scolni, et al. (2012) afegeixen la confidencialitat com un factor important pel que fan els vincles socials. Aquest autor la focalitza com la identificació amb l'altre, que genera i possibilita l'empatia, la confiança íntima i l'expressió d'afecte amb els demés. A més, el mateix autor comenta que la confiança i l'empatia són aspectes que conformen i potencien el fet d'establir relacions positives amb altres. Aquesta idea també la contemplan autors com Zavala, et al. (2008) que comenten que els individus en l'etapa d'adolescència comencen a tenir la necessitat de sentir-se compresos i acceptats a nivell social.

Autors com Bautista, et al. (2007) caracteritzen i relacionen el sentiment de pertinença d'un individu vers al grup, com un dels aspectes que afavoreixen directament a la cohesió del mateix. Entenent així la cohesió, tal com els autors Carron, Brawley, i Widmeyer, (1998) l'expressen com a un procés dinàmic d'un grup en el qual els membres del mateix, actuen per a objectius comuns, a més de satisfer les seves necessitats afectives amb la resta d'individus que conformen el grup.

Butista, et al. (2009) comenten sobre el fet de que la cohesió grupal es crea a partir de que els individus components d'un grup comparteixen unes idees, opinions o uns objectius comuns. De la mateixa manera entesos

comenten que el fet d'imposar que dos grups s'ajuntin pot crear malestar entre els individus o que la integració dels nous resulti difícil, que la creació de subgrups és un fet natural que pot succeir a qualsevol àmbit social. Per això, s'afegeix la idea de Brawley, et al. (1993) on comenten que una de les vies amb les quals la cohesió del grup pot augmentar, és el plantejament d'activitats participatives enfocades a objectius comuns.

Per concloure aquest apartat, es pot percebre la importància que els entesos donen al fet de que l'adolescent sigui capaç de controlar el seu estat emocional per tal de crear un estat de equilibri amb ell mateix. Es relaciona aquest tema amb l'apartat anterior, on s'esmenta la importància del sentiment de pertinença a un grup en l'etapa d'adolescència. Per això, a continuació s'introdueix el paper que juga l'Expressió Corporal com a via per fomentar aquest aspecte.

2.5.3 La utilització de l'EC com a mitjà per fomentar la cohesió d'un grup

Un cop s'ha vist la importància que té el factor social en etapes d'adolescència, es parlarà al voltant del fet de promoure l'EC com a mitjà per fomentar l'acceptació d'un individu a un grup social.

Pel que fa la pràctica d'EC per incentivar la percepció d'un individu al grup, Motos i Leopoldo (2007) introdueixen la idea de que la utilització de jocs i experiències de relació interpersonal tenen com a finalitat potenciar la percepció d'un mateix i dels altres; de fer sentir als components del grup la presència física dels altres; de crear un espai de confiança on poder establir relacions lliures; prendre consciència de l'altre. Per tant, aquestes vivències afecten i afavoreixen molt positivament en la cohesió de grup. Per acabar amb aquesta idea, els autors recomanen quin tipus d'activitats per realitzar en parelles, en petits i/o grans grups, i que en tot moment van directament relacionats amb el jo i els altres, s'haurien de proposar per tal d'aconseguir l'objectiu de prendre consciència d'un mateix i els demés. A més, destaquen el fet de plantejar alguns exercicis individuals amb la presència d'altres

individus, introdueix una dimensió afectiva en relació amb els demés. Així doncs, els autors plantegen activitats de tipus:

- Percepció i sensibilització de cos dels altres
- Situacions que afavoreixin l'empatia
- Desenvolupament de relacions intergrupals i intragrups
- Conscienciació de les dificultats que sorgeixen en els processos de comunicació
- Intercanvi de gestos, moviments, paraules i energies
- Contacte corporal

S'han revisat prèvies literatures que parlen de que l'etapa de l'adolescència i les conductes d'aquests es veuen afectada segons l'estat emocional de l'individu. En relació a aquest aspecte, tal com es veurà a continuació, l'autora Marín (2009) parla d'utilitzar estratègies com la implementació d'EC a les classes d'EF per tal de provocar desinhibició i alliberació de tensions per finalment afavorir en les relacions entre companys/es.

L'autora Marín (2009) en el seu estudi on utilitza sessions d'EC a les classes d'EF, assegura que la pràctica d'aquesta dimensió amb els alumnes, millora l'acceptació social de l'individu i per tant augmenta la cohesió grupal mitjançant la relació amb els altres i a través de les tasques compartides.

Arribats a aquest punt, després de revisar alguna literatura referent al tema de l'EC, s'han pogut conèixer diversos aspectes. D'una banda s'ha comentat què és l'EC, i què aporta o potencia en quan a l'individu i les seves habilitats socials. D'altra banda, es parla de les idees expressada per Zavala, et al. (2008) de la importància que juga el paper de les habilitats socials individuals en l'etapa de l'adolescència, en quant a l'acceptació social. Per tant, i com algun autor anteriorment ja ha mencionat, es planteja la següent relació en quant a l'àmbit educatiu, la implementació de l'Expressió Corporal a les casses d'Educació Física de secundària. Així doncs, a continuació es parlarà d'aquesta relació, i es veurà què comenten els

entesos sobre l'aplicació d'aquesta en quan a les relacions interpersonals i vincles afectius, inclús es podrà veure alguna possible proposta.

2.6 La implementació de l'EC a les classes d'Educació Física de secundària

En aquest següent apartat es farà una relació de l'aplicació de l'EC a l'àmbit educatiu, i quins efectes pot causar aquesta una vegada introduïda en context.

L'EC com a factor educatiu. És en aquest tema que l'autora Santiago (1985) ja discutia sobre l'Expressió Corporal com un aspecte a incloure en l'educació. Comentava que inicialment l'EC no va néixer amb una intenció educativa, sinó com una forma d'art. Però és la mateixa qui comenta que poc a poc l'EC assumeix un paper com a bon complement d'una educació de qualitat. També exposa el fet de quan algú necessita ajuda terapèutica, les primeres preguntes que es planteja són, qui sóc jo realment? Com puc arribar a ser jo mateix? Per això l'autora comenten que l'aprenentatge de l'Expressió Corporal podria evitar moltes d'aquestes qüestions.

Referent a això, podríem recordar la idea de Crocker (2007) sobre l'etapa de l'adolescència és aquella en la que l'individu es troba buscant la seva pròpia identitat. Per tant, com anteriorment ha comentat l'autora Santiago (1985) el treball d'EC podria ser una eina a utilitzar en l'àmbit educatiu, amb la finalitat de conèixer el seu jo, i ajudar en la construcció de la seva pròpia identitat.

Així doncs, seguint la idea prèviament expressada, els autors Lobo i Winsler (2006) citats a Torrents, et al. (2011) comenten que a les classes d'Educació Física s'inclouen activitats com l'Expressió Corporal perquè a part de desenvolupar la creativitat motriu i el pensament divergent de l'alumnat, s'obtenen beneficis psicològics i socials.

Parlant d'una de les modalitats que comprèn l'EC es pot trobar l'acrosport. Manzaneda (2008) defineix l'acrosport com l'esport acrobàtic-coreogràfic en el qual s'integren tres elements fonamentals: formació de figures i piràmides corporals, acrobàcies i elements de força, flexibilitat i equilibris, i per últim elements de dansa, salts piruetes gimnàstiques com a component coreogràfic. A més, en relació al component de la dansa que adquireix l'acrosport, les autores García, Pérez i Calvo (2011) comenten que des d'una perspectiva metodològica, la dansa d'animació o presentació és una proposta que incentiva positivament el treball de socialització i cohesió de grup. L'anterior autor Manzaneda (2008) al igual que els següents entesos, també recolza la idea pel que fa l'acrosport a l'àmbit educatiu. D'acord amb Luis i López (2011) comenta que és un dels continguts que s'adequa molt bé per treballar en la dimensió d'Expressió Corporal en etapes de secundària, fomentant així la creativitat, la cooperació, autosuperació, expressivitat i la sociabilitat entre companys. També coincideix amb la idea López (2009) que fa èmfasi en algunes de les característiques de l'acrosport per traslladar-ho a l'àmbit de l'educació. Comenta que aquest fomenta la cooperació i sociabilitat, de manera que amb la pràctica d'aquest l'alumne crea relació amb els seus iguals. A més, altres aspectes relacionats amb la temàtica de l'estudi, aquest últim autor, assegura que la pràctica d'aquesta fomenta la confiança, l'empatia, l'acceptació d'un rol dins del grup, i sotmetre's a les regles del mateix, de manera que afecta directament a la cohesió grupal.

No obstant, autors com Herrera (2000) comenten que hi ha una escassa pràctica d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física i que segurament el fet de no incloure aquest tipus d'activitats en la seva programació, ve donat per la poca formació que adquireix el professorat, o inclús podria ser per la consideració femenina que s'atorga a aquesta. López i Sánchez (2013) També parla de la escassa formació del professorat i afegeix que la poca dedicació també pot ser degut a que alguns dels professors es dediquen a transferir allò que van aprendre quan eren alumnes. Referent a aquesta idea també trobem autors com Robles, et al. (2013) comenten en el seu estudi realitzat dels factors que condicionen la presència de la expressió corporal en l'ensenyament de secundària segons

el professorat d'Educació Física, en la majoria de casos afirmen que durant la seva formació han rebut poca informació d'aquest contingut i que per tant no se senten suficientment preparats per impartir la matèria. A més, els mateixos autors en el seu estudi, mitjançant una escala puntuable de l'1 al 5, confirmen que l'expressió corporal juntament amb activitats a la natura són blocs menys valorats envers a la resta de blocs que es treballen en l'assignatura d'Educació Física.

Per aquest motiu, es decideix fer aquest estudi en relació a l'EC com a dimensió a treballar en l'EF secundària, per comprovar si aquesta afavoreix en les relacions interpersonals de l'alumnat. De manera que a continuació es veurà que s'ha trobat algun estudi semblant al que es presenta en aquesta investigació.

2.7 Estudis previs en relació a la millora de la cohesió grupal

S'han trobat estudis similars a la recerca present. Un exemple molt semblant seria el proposat per Marín (2009), el qual utilitza l'EC com a instrument per a resoldre conflictes a l'aula d'Educació Física. La investigació procedeix de la següent manera, a través de literatura revisada pel que fa les relacions interpersonals i habilitats socials com a potenciador per l'acceptació de l'individu al grup, crea tres fases per a l'estudi. Primerament realitza un test sociomètric a l'alumnat mitjançant preguntes d'afinitat. Aquest l'identifica com a pretest i el mateix li serveix per a la confecció d'un sociograma. Aquest sociograma pretest indica una situació inicial de les relacions entre els components del grup-classe. Un cop és coneixedora de la situació, crea i desenvolupa un pla d'intervenció, en el qual utilitza l'Expressió Corporal com a mitjà. Finalment torna a passar el test sociomètric amb les mateixes preguntes per tal de crear un sociograma postest. La finalitat que té l'autora amb aquest mètode d'investigació és observar si s'han produït canvis del pretest al postest degut a les sessions d'EC, pel que fa les relacions afectives entre els individus del grup. Per tant observar si ha augmentat l'acceptació dels subjectes i la cohesió grupal.

D'altra banda, també hi han altres investigacions com les de Butista, et al. (2009) i Díez i Márquez (2005) que realitzen un estudi per valorar si es produeixen canvis pel que fa la cohesió d'un grup mitjançant les relacions afectives entre els individus. Per a la comprovació d'aquest aspecte, ambdós utilitzen l'instrument del sociograma, tant en la fase pretest com en la fase postest.

Per concloure aquest apartat conceptual, es pot comentar alguna observació. Primerament s'ha vist què representa l'EC i que aquesta generalment es relaciona amb l'àmbit social d'un individu. Relacionant aquest mateix tema amb l'etapa de l'adolescència, s'ha pogut conèixer que el factor social i el sentiment de pertinença a un grup per a un jove, resulta d'especial importància degut a l'estat de desequilibri emocional que succeeix en l'etapa de l'adolescència. Per això, es pretén fer la fusió d'utilitzar l'EC a les classes d'EF en l'educació secundària per tal de fomentar les relacions interpersonals amb la finalitat de millorar el sentiment de pertinença a un grup social.

3. Metodologia

En aquest apartat es presentarà la metodologia utilitzada en la recerca. Primerament s'explicarà la perspectiva metodològica de l'estudi, seguidament es parlarà sobre el disseny de la recerca, en el qual es podran trobar els objectius de recerca, hipòtesis i descripció del cas. Per acabar, es presentarà l'instrument i procediment de recollida de dades, ídem pel que fa l'anàlisi de dades per aquest estudi.

3.1 Perspectiva metodològica de la recerca

Segons la classificació que fan Rodríguez i Valldeoriola (2009) es tracta d'un estudi que segueix una metodologia qualitativa, ja que es tracta d'una recerca en la qual la recollida d'informació tal com indica l'autor, és intensiva, tractant-se d'una mostra escollida de manera intencionada i raonada i que la tècnica utilitzada per l'anàlisi de dades és mitjançant l'observació dels sentiments que mostren els subjectes en relació les creences de l'investigador.

Coneixent la línia metodològica que segueix aquest estudi, en relació a la perspectiva de la recerca, ens queda parlar del paradigma de la investigació. Que segons Latorre (1996) aquesta fa referència a un tipus de paradigma interpretatiu ja que la finalitat de la investigació és interpretar les observacions dels subjectes en qüestió. El mètode utilitzat, d'acord amb Leon i Montero (2015) correspon a un estudi de cas i d'investigació-acció. Perquè segons la seva teoria des d'una perspectiva qualitativa, la finalitat de l'estudi de cas, és realitzar un estudi amb profunditat d'aquell cas el qual s'escull amb un objectiu específic. A més, comenten que el fet de que s'anomeni estudi de cas, no implica la selecció d'un únic participant, de fet probablement serà l'elecció d'un grup com a objecte d'estudi. Per a la realització de l'estudi de cas, els autors anteriors proposen un seguit de passos per tal de dur a terme la investigació. En ordre cronològic; selecció i definició del cas, elaboració d'un llistat de preguntes, localització de les fonts de dades, anàlisis i interpretació de les dades, i per acabar, elaboració de l'informe. D'altra banda, també es parla d'investigació-acció degut a que

una de les intencions de la recerca és realitzar un estudi d'una situació social, a partir d'aquí desenvolupar una intervenció amb la intenció de millorar la situació inicial. "Podem definir la investigació-acció com l'estudi d'una situació social amb la finalitat de millorar la qualitat de l'acció de la mateixa" Elliott (1993 citat a Leon i Montero 2015:518). Pel que fa el procés a seguir en quant a la investigació-acció, els autors Leon i Montero (2015) mostren un seguit de passos; identificació i aclariment de la idea general, recollida de dades i revisió, estructuració del pla general i seqüència de passos, implantació del primer pas, avaluació i revisió, i per acabar, es tornen a repetir els passos. D'aquesta manera es podrà identificar si es produeixen canvis degut a la implantació del pla/intervenció.

3.2 Disseny de la recerca

Aquesta secció es crea per tal de contextualitzar el disseny de la recerca d'aquest treball. A continuació es donarà a conèixer l'objectiu general de l'estudi, seguit dels objectius específics del treball els quals facilitaran l'assoliment del principal. Així mateix, es mostraran les hipòtesis prèviament plantejades en relació a les suposicions de la recerca, i es farà una descripció del cas i les característiques que el defineixen. Per acabar aquest apartat, s'explicarà tant l'instrument i procediment per la recollida de dades com per a l'anàlisi de les mateixes que s'ha utilitzat per aquest estudi.

3.2.1 Objectius i hipòtesis de la recerca

Objectiu principal de la recerca

Identificar si es produeixen canvis pel que fa les relacions interpersonals dins d'un grup-classe d'adolescents, provocat per la implementació de sessions d'Expressió Corporal.

Objectius específics de la recerca

- Conèixer les relacions interpersonals que existeixen dins del grup-classe de 3er de l'ESO.

- Desenvolupar una proposta d'intervenció basada en l'EC amb la finalitat de millorar les relacions interpersonals entre els iguals del grup.
- Comprovar si s'han establert nou vincles entre els membres del grup-classe a partir de la intervenció desenvolupada.

Una vegada presentats els objectius de la recerca, seguidament es mostraran les hipòtesis plantejades en relació als anteriors per finalment poder comprovar o no, les suposicions de l'estudi.

Hipòtesis de la recerca

- La creació d'un sociograma de la classe de 3er d'ESO, permetrà conèixer les relacions interpersonals establertes en aquest grup-classe.
- La integració de sessions d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física en etapes de secundària, provoquen una millora en quant a la relació dels vincles interpersonals que s'estableixen dins del mateix grup classe.
- La pràctica d'Expressió Corporal entre els alumnes d'un mateix grup-classe, farà que es produeixin canvis en quant als vincles afectius i provocarà una major acceptació de nous individus en el grup.

3.2.2 Descripció del context i de la mostra

Seguidament es passa a descriure i comentar les característiques que defineixen el cas. Es parlarà del context i de la mostra que ha participat en aquest estudi.

Els subjectes que han participat en la aquesta recerca són alumnes que estudien a la mateixa escola i pertanyen al mateix grup-classe. El centre educatiu situat al cor de la ciutat de Vic, és una escola amb un concert econòmic amb la generalitat de Catalunya, i va ser fundada l'any 1963. L'escola compta amb una plantilla de 136 docents, entre mestres i

professors, i un volum de 1300 alumnes. Aquesta compren cursos des d'infantil fins a batxillerat, i per tant, aquest podria ser un indicador per pensar que alguns dels alumnes que estudien allà es coneixen d'anys enrere.

Com a informació interna i fent referència a la intenció que té l'escola, es troba la proposta educativa del centre. Aquesta té la finalitat de girar entorn la valoració de les persones i les relacions interpersonals, fomentant un clima proper i el respecte entre persones. Per tal d'aconseguir-ho el centre vetlla pels següents aspectes; clima escolar positiu, fer sentir a l'alumne responsable del seu creixement personal, regular les ajudes a les possibilitats de l'alumnat, fer participar a l'alumne en el seu procés d'aprenentatge. Tot i que el centre segueix una línia molt tradicional, la idea és incentivar el canvi cap a la innovació educativa, de fet ja es comencen a crear espais i formacions amb aquesta finalitat.

Parlem de l'àrea d'Educació Física en aquest centre. Fent referència a aquest ja que és l'àmbit en el qual es treballa per aquesta recerca, i més concretament en la dimensió d'Expressió Corporal, comptem amb diferents espais, força còmodes degut a que es troben al mateix centre educatiu. Aquests estan totalment equipats amb material per a la realització de qualsevol activitat. Tot i el fàcil accés als espais i la diversitat de material, cal destacar que les classes que normalment es duen a terme, tal com s'indicava en la línia que porta anys seguint l'escola, es tracta d'un mètode tradicional i cenyit a les directrius del professor. De manera que no deixa gaire espai a la imaginació i creativitat de l'alumnat, i que per tant, aquest aspecte en relació a la temàtica d'aquest estudi s'adequa a la idea d'Herrera (2000) que comentava que l'Expressió Corporal és una dimensió que es treballa de manera escassa o que no es treballa, dins del marc de l'Educació Física.

La mostra escollida de manera intencionada pertany a una de les classes de 3er d'ESO de l'escola anteriorment descrita, i que per tant es troben en la seva etapa d'adolescència, els subjectes oscil·len en edats d'entre 14-15 anys. La classe està composta de 29 alumnes, 17 noies i 12 nois. En aquesta es pot veure com l'alumnat interacciona en diferents subgrups

creats i agrupats per afinitats o vincles afectius. De la mostra, caldria especificar que un dels subjectes integrants del grup-classe, té diagnosticats trastorns psicològics i porta en tractament des de temps enrere per tal d'augmentar les seves competències bàsiques i habilitats socials. Aquest mateix alumne compta amb plans individualitzats i seguiment d'un vetllador per a la inclusió a l'aula, però segons quines hores lectives no les realitza en companyonia del seu grup-classe, i per tant aquest podria ser un motiu pel qual el subjecte actua de manera individualitzada.

Seguidament es comenta la situació en la que es troba la mostra en relació a la pràctica i experiència prèvia amb l'Expressió Corporal. En general els subjectes participants, no eren portadors de vivències dins d'aquest marc competencial i per tant, no han tingut l'oportunitat d'experimentar amb activitats característiques de l'Expressió Corporal i que com comentava l'autor Fructuoso i Gómez (2001) i Motos i Leopoldo (2007) la pràctica d'EC provoquen l'alliberament de tensions i facilita la desinhibició, de manera que afavoreix en la interacció i integració social. Així que es troben en un estat de desconexió pel que fa les sensacions que potencia la realització d'aquesta a les classes d'Educació Física.

Aquesta mostra ha sigut escollida principalment perquè l'estudi es basa en etapes d'adolescència. Així doncs, s'ha aprofitat el fet de que les pràctiques del Màster de professorat Secundària de la persona que ha fet la recerca es tractaven de fer una intervenció d'una Unitat Didàctica per a aquesta etapa. De manera que s'ha escollit aquest grup-classe ja que des d'un primer moment es podien observar diversos subgrups dins del mateix grup, amb vincles molt establerts. Per això, s'ha decidit intervenir amb aquests, per tal de comprovar si a través de la intervenció desenvolupada s'observen canvis estructurals pel que fa el grup-classe.

3.2.3 Instrument i procediment de recollida de dades

En aquest apartat, s'explicarà l'instrument i el procediment utilitzat en aquest estudi per la recollida de dades i informació sobre la mostra. Per més endavant, conèixer si s'observen canvis estructurals al grup-classe amb l'aplicació de la intervenció desenvolupada per l'autora d'aquest treball.

Per a la realització d'aquesta recerca i com altres estudis previs, realitzats per Fernández (2000) en l'àmbit de les relacions interpersonals d'un grup, a l'igual que aquest, s'ha decidit utilitzar el test sociomètric. D'acord amb Moreno (1954) consisteix en plantejar preguntes a la mostra com, amb qui t'agradaria passar el teu temps lliure dels integrants del grup? La mostra ha de contestar escollint altres individus del mateix. Així doncs, com explica l'autor mencionat, aquest serveix per identificar la importància de la organització d'un grup social, estudiant l'estructura del mateix mitjançant les manifestació de preferència o rebuig entre els membres. El mateix expert indica que aquest tipus de test, va ser creat per emprar-lo tant en àmbits familiars, laborals, com a l'escola. Així doncs, tenint en compte que el aquest estudi va dirigit a una classe d'alumnes de 3er d'ESO, s'adequa perfectament a les intencions de la recerca.

Per a la confecció del test sociomètric d'aquesta recerca, s'ha utilitzat el model proposat per Díez i Márquez (2005) (Annex 1). en el seu estudi realitzat per a la valoració de la cohesió interna dels jugadors d'un club de futbol. En aquest fan ús del sociograma per tal d'obtenir els seus resultats de la seva investigació, i els autors utilitzen un seguit de preguntes al test sociomètric per tal d'obtenir les dades d'anàlisis.

Per tant, basant-se en Moreno (1954) la sociometria serveix per, mitjançant factors psicològics, conèixer els diferents conjunts socials, l'organització i evolució dels grups, i la posició que ocupen els individus dins d'aquests. L'autor puntualitza que aquesta és una eina que permet conèixer les relacions interpersonals que s'estableixen en un grup, tant dels vincles de preferència com els de rebuig. Així doncs, per aquest estudi es decideix fer ús d'un test sociomètric com a instrument per a la recollida de dades, ja que em permetrà obtenir les informacions necessàries per a la identificació de les relacions establertes al grup. Per finalment poder observar possibles

canvis, l'estudi es divideix en 2 fases de resultats amb una intervenció posada en pràctica entremig, fases preintervenció i postintervenció.

En ambdues fases el test sociomètric els subjectes l'han contestat durant l'hora d'Educació Física, separats uns dels altres per tal de que aquest sigui totalment anònim entre els membres del grup-classe. El test de la segona fase, a diferència del de la primera, la mostra ja ha sigut partícip de la intervenció d'Expressió Corporal portada a terme i per tant s'exposen a possibles canvis.

Fase 1 – Preintervenció

La recerca, a banda de la revisió de literatura i fent referència a la intervenció desenvolupada, ha seguit un procés de dues fases. Formant part de la primera fase, per a la recollida de dades, s'ha creat un test sociomètric, al voltat de preguntes com les que exposa l'autor Díez i Márquez (2005). La mostra des d'un estat totalment inicial, és a dir, sense cap informació prèvia, ha hagut de contestar una sèrie de preguntes que componen aquest test (Figura 1). En aquest, apareixen les següents en relació a l'afinitat i vincles entre els individus del mateix grup-classe:

1. Digues tres dels teus companys/es de classe seleccionaries per fer un treball?
2. Digues tres dels teus companys/es de classe no seleccionaries per fer un treball?
3. Digues tres dels teus companys/es de classe seleccionaries per fer una confidència?
4. Digues tres dels teus companys/es de classe no seleccionaries per fer una confidència?
5. A quins dels teus companys/es de classe t'agradaria veure triomfar?
6. A quins dels teus companys/es de classe no t'agradaria veure triomfar?
7. A quins dels teus companys/es de classe seleccionaries per sortir una tarda?

Figura 1. Test Sociomètric extret de Díez i Márquez (2005) modificat per la persona que realitza l'estudi.

Caldria esmentar que pel posterior anàlisi de les dades d'aquest estudi, s'ha fet ús de la pregunta 3 (veure figura 1). Perquè basant-se en la idea de Scolni, et al. (2012) la confidencialitat la focalitza com la identificació amb l'altre, que genera i possibilita l'empatia, la confiança íntima i l'expressió d'afecte amb els demés. A més, el mateix autor comenta que la confiança i l'empatia són aspectes que conformen i potencien el fet d'establir relacions positives amb altres. Per tant, utilitzant les respostes de la mostra en relació a la confiança, possiblement es podrà identificar amb quins subjectes demostren més vincle. De manera que, per a l'anàlisi de dades se selecciona la mateixa pregunta tant pel sociograma de la fase preintervenció com pel sociograma de la fase postintervenció. D'aquesta manera, es podrà realitzar un contrast de la primera fase a la segona i observar si s'han produït millores en quant a les relacions interpersonals.

Intervenció

A continuació del primer test, i seguint el criteri de Leon i Montero (2015) sobre que el mètode d'investigació-acció té com a finalitat provocar una millora d'una situació social de la fase prèvia a la post mitjançant una pla/intervenció, s'inicia amb el desenvolupament de la intervenció d'aquest treball. Aquesta ha sigut dissenyada a partir d'una Unitat Didàctica composta per un seguit de 6 sessions i equivalent a un mes i mig (veure-ho més detallat apartat 4.2). Aquestes es basen en la dimensió d'Expressió Corporal dins del currículum d'Educació Secundària Obligatòria. Per tant, les competències, els objectius i continguts, han seguit els criteris establerts per a aquesta etapa. Dins de la Unitat Didàctica s'ha utilitzat l'acrosport com a activitat vehicular per tal fomentar en major situacions la interacció entre individus. Coincidint amb la idea de l'autor Luis i López (2011) comenta que l'acrosport és un dels continguts que s'adequa molt bé per treballar en la dimensió d'Expressió Corporal en etapes de secundària, fomentant així la creativitat, la cooperació, autosuperació, expressivitat i la sociabilitat entre companys. Per això, la Unitat Didàctica proposada tracta de crear de manera autònoma, en grups de treball que la mateixa mostra decideix, una coreografia d'acrosport amb un sentit temàtic. A aquest objectiu, se l'afegeix el fet d'establir rols dins de cada grup de treball, l'encarregat del lideratge de la coreografia, l'encarregat de vestuari,

encarregat de la secció digital, etc. Amb la finalitat de que tothom hagi de fer la seva aportació en la creació i es promogui la interacció entre individus.

Cal indicar que, amb l'objectiu de no condicionar els resultats d'aquesta recerca, en cap moment als alumnes se'ls hi va comentar que a partir de les sessions plantejades o del test sociomètric, s'estava realitzant un estudi per conèixer si es produïen canvis en les relacions i els vincles afectius que existien dins del grup. Únicament se'ls hi va demanar la seva col·laboració com a objectes d'estudi per aquest treball, especificant-lo així en la introducció del test sociomètric.

Fase 2 – Postintervenció

Una vegada els subjectes finalitzen amb les sessions i fan la presentació de la seva coreografia, ens trobem a la fase 2. En aquesta fase, es torna a recollir dades amb el mateix procés, utilitzant el test sociomètric (figura 1). No obstant, en aquest punt som conscients de les vivències que han tingut els subjectes en relació a l'Expressió Corporal. Es passa el test, i s'obtenen les dades necessàries per a continuació poder confeccionar l'anàlisi de les mateixes. L'anàlisi de dades ens servirà per observar possibles modificacions en quant a les relacions entre els individus del mateix grup classe.

3.2.4 Instrument i procediment d'anàlisi de dades

En aquesta secció es presentarà l'instrument i procediment que s'ha fet servir per l'anàlisi de les dades que prèviament s'han recollit amb la utilització del test sociomètric.

Pel que fa l'instrument utilitzat per l'anàlisi de dades s'ha fet servir el sociograma. D'acord amb Mendelsohn (1998) i revisant altres estudis prèviament realitzats com Bautista, et al. (2009) el sociograma permet conèixer de forma visual la cohesió i estructura del grup en relació als membres que el componen, determinant la posició de cada individu en relació als altres. Aquest també ens pot donar informació en un moment concret i/o activitat donada de les relacions internes del grup i subgrups.

Per la creació del sociograma, que fa referència a la imatge que representa el grup-classe en funció de les relacions interpersonals, s'ha utilitzat un programa digital que s'anomena "yED Graph Editor". Aquest programa permet introduir els membres que componen el grup, enumerar-los, anomenar-los i diferenciar-los amb diferents morfologies, colors i/o mida en funció del reclam per part dels companys/es. Per seguidament poder establir fletxes en sentit de relacions interpersonals contestades prèviament al test sociomètric. Finalment utilitzant les eines del programa, el dibuix de l'estructura del grup-classe, s'ordena en funció de les opcions escollides pels subjectes.

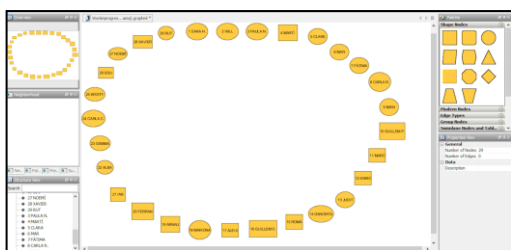
En quant al procediment seguit en l'anàlisi de dades d'aquest estudi, tal com s'ha hagut de fer en la recollida de les mateixes, també s'ha fet en 2 fases. Aquestes dues, s'han fet de la mateixa manera no obstant, la diferència principal entre la primera i la segona són les dades que s'han utilitzat per analitzar.

Fent referència al primer anàlisi de dades, s'ha fet amb les respostes obtingudes del test sociomètric de l'estat inicial dels subjectes, és a dir, fase 1 preintervenció. En canvi, les dades que s'han utilitzat per fer l'anàlisi de dades que coincideix amb la fase 2, ha estat el test sociomètric que es va passar al final de les sessions d'Expressió Corporals plantejades, postintervenció.

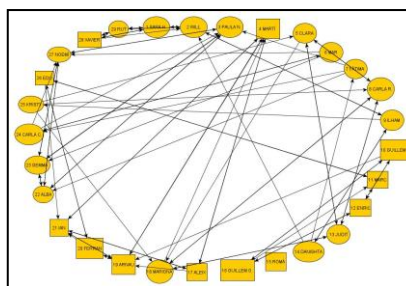
Caldria recordar que per la confecció d'ambdós sociogrames, s'ha seleccionat la pregunta número 3 (figura 1), la qual demana als subjectes que indiquin tres de les persones amb qui confiarien una confiança. S'ha seleccionat aquesta pregunta d'acord amb la idea, que prèviament ha sigut citada en aquest treball, expressada per l'autor Scolni, et al. (2012) sobre la confidencialitat amb altres persones i el vincle afectiu que aquesta representa.

Els passos que s'han reproduït per la creació dels sociogrames ha estat el següent. Al programa s'han introduït els subjectes que han participat en l'estudi, en un format que permet i facilita fer la relació entre els subjectes. Per a la ràpida identificació de les noies s'han utilitzat rodones, mentre que

pels nois han estat quadrats (figura 2). Una vegada ja han estat tots col·locats s'ha procedit a fer les relacions que ells mateixos han indicat. Utilitzant les respostes de la pregunta 3 (figura 1), s'han llançat fletxes des del subjecte que contesta fins als tres membres escollits. Aquest pas s'ha fet amb cadascú dels components de la classe de 3er d'ESO. Un cop fetes totes les relacions (figura 3), es fa ús de les eines que facilita el programa per la creació automàtica de les interrelacions. A més, per facilitar la interpretació dels sociogrames, en una tonalitat fosca aquells subjectes que són més escollits, mentre que els que apareixen en una tonalitat més clara, resulten menys reclamats. D'aquesta manera queda un dibuix de la estructura del grup-classe en funció de les relacions establertes amb els demés (figura 4 i figura 5). Cal comentar que per a la realització del sociograma, s'ha fet ús de noms escollits a l'atzar ja que aquest fet facilita la identificació dels mateixos per poder establir les interrelacions. No obstant, aquesta informació s'utilitza únicament per a la confecció d'aquest treball.

Figura 2. Identificació dels subjectes.

Figura 3. Relacions realitzades amb el programa yED.

D'aquesta manera, contrastant el sociograma de la fase 1 amb el de la fase 2, es podrà identificar si es produeix alguna millora pel que fan les relacions interpersonals dins del grup-classe, de la prèvia pràctica d'Expressió Corporal, al després de la intervenció.

4. Resultats

Aquest apartat del treball es crea per mostrar els resultats obtinguts de l'estudi. De manera que sent un estudi el qual s'ha confeccionat en dues fases, i tenint en compte la intervenció desenvolupada entre ambdues, els resultats es mostren en el mateix ordre de realització. Aquests, tal com s'ha mencionat anteriorment en la utilització de l'instrument d'anàlisi de dades, es presenten en un format sociograma el qual ens permetrà observar la cohesió del grup-classe analitzat.

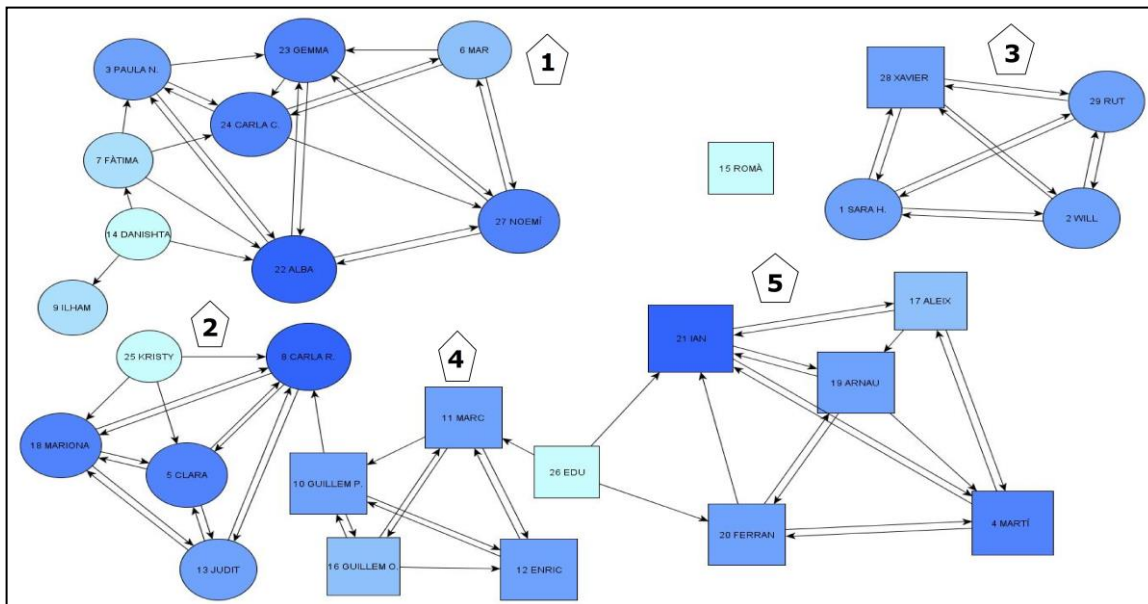
4.1 Resultats fase 1 – preintervenció

Per començar es contextualitza aquest punt. En aquesta primera fase els alumnes es trobaven en un estat inicial, és a dir, encara no havien fet cap de les pràctiques d'Expressió Corporal que composaven la intervenció. Se'ls hi va demanar que contestessin al test sociomètric a mà i de manera individual. D'aquest test, tal com s'ha mencionat en l'anterior apartat, es va escollir la pregunta número 3 per la creació del sociograma corresponent a la fase 1 "(resultats 1)". D'aquesta manera es podrà observar visualment la posició que ocupa cada individu dins de l'estructura del grup-classe en funció de les interrelacions establertes amb els companys/es de classe (figura 4).

Després d'obtenir les respostes corresponents a la fase inicial per part dels subjectes de la pregunta seleccionada, s'han utilitzat les prestacions del programa informàtic "yED Graph Editor" per a la creació del sociograma. El programa ha permès diferenciar els diferents subgrups de la classe, i les interrelacions amb aquests. A més, en aquesta primera fase els alumnes que obtenen un alt nivell de reclam o preferència apareixen en un color blau fosc, mentre que els de menys reclam apareixen en un blau clar. També per a la clara identificació entre sexe masculí i femení, cal destacar que els nois es representen en un format quadrat, mentre que les noies apareixen en un format de cercle. Afegir que, per a la representació i senzilla identificació de la informació que transmet el sociograma, s'han enumerat les petites agrupacions per tal d'ordenar i entendre la informació. Aquests números es

mantenen en la màxima precisió possible en els resultats d'ambdues fases, 1 i 2.

La següent imatge representa l'estructura que forma el grup-classe de 3er d'ESO, en funció als vincles de preferència establerts entre ells/es en la fase prèvia a la intervenció.

Figura 4. Sociograma confeccionat a partir de les dades extretes de la fase 1, "Resultats 1".

Una vegada plasmada la imatge corresponent a resultats 1, es pot observar diversos aspectes. Per una banda, i a nivell general es poden veure que dins del grup de 29 alumnes, es poden diferenciar 5 subgrups, dos dels quals corresponents a les numeracions 1 i 3, s'observa que cap dels individus integrants d'aquests té relació amb cap altre membre de diferent subgrup. D'altra banda, a la imatge podem veure com la majoria de subgrups, 1, 2 i 4, compten amb un líder, ja que apareix en un color més destacat i això indica que és un dels alumnes més reclamats pels seus companys/es. En canvi pel que fa en els grups 4 i 3, tots els integrants destaquen en un mateix nivell de pertinença en aquell grup.

Altra aspecte a nivell general que es pot veure a la imatge, és la separació entre sexe masculí i femení. Anteriorment s'ha comentat que les noies surten representades en format cercle, mentre que els nois en format quadrat. Bé doncs, pel que fa la distribució dels subgrups es pot percebre

que aquets s'agrupen diferenciant-se entre sexe masculí femení, exceptuant en el cas del subjecte 28 Xavier, el qual forma part del subgrup número 3 i apareix com a única figura masculina. A destacar en aquest tema, i a excepció d'aquest últim cas que apareix com un membre totalment integrat del grup número 3 pel que fa la única interrelació de preferència entre noi i noia, es dóna en un cas en el qual la noia és una de les persones que més atenció capta del grup classe. Aquest és en el cas del subjecte número 8 Carla R. la qual degut al reclam per part dels seus companys/es apareix com a una de les líders del grup.

En el dibuix, també es pot observar amb el número de subjecte 9 Ilham, que no escull cap dels integrants del grup-classe, no obstant ella és escollida per una de les companyes. A més, a la imatge es poden diferenciar 4 casos que apareixen en un color blau cel degut a que aquests individus no són escollits per cap dels integrants de la classe. Aquests són els casos del subjecte 14 Danishta, 26 Edu, 25 Kristy i 15 Romà. En canvi, exceptuant el cas 9 Ilham i 15 Romà, ells si que seleccionen tres dels companys als qui els hi confiarien una confiança. Com a aspecte observable, es pot veure que la resposta d'aquests a la pregunta utilitzada per confeccionar el sociograma, correspon amb alguns dels alumnes que capten més atenció dins de cada subgrup. Caldria recordar que, en el cas del subjecte número 15 Romà, tal com es va explicar en una etapa anterior d'aquest treball, s'hauria de tenir en compte que és un nen que des de fa temps se li van diagnosticar trastorns psicològics, i que per tant, moltes de les classes les fa aïllat del seu grup.

Per tant, en aquest punt de l'estudi després de l'obtenció dels resultats 1, es podria tenir una idea de com s'estructura la classe i quina posició ocupa cada membre, en funció a les relacions interpersonals que estableixen els individus entre ells. Observant que aquest grup format per 29 alumnes, se separen en 5 subgrups dins del mateix, es passa a actuar i desenvolupar una intervenció la qual té la finalitat d'augmentar i millorar les relacions interpersonals entre els membres, amb la intenció de que afecti positivament pel que fa la cohesió del mateix.

4.2 Intervenció entre resultats 1 i resultats 2

Una vegada obtinguts els resultats 1, i en base a aquests, es passa a crear un pla d'intervenció acomodat a les necessitats de la mostra amb la intenció de provocar una millora en quant als vincles entre els membres del grup. Aquesta intervenció es crea i es desenvolupa amb la finalitat de que a través de sessions d'Expressió Corporal portades a terme a les classes d'Educació Física, s'augmentin els llaços afectius entre individus. La manera en la qual es podrà comprovar, serà una vegada presentats els resultats corresponents a la fase 2. Aquests es contrastaran amb els resultats 1, i l'indicador principal que demostrarà si hi han hagut canvis en l'estructura del grup a nivell d'interrelacions serà, per una banda, la nova posició dels alumnes dins del sociograma pel que fan els subgrups que es creen, i d'altra banda amb quina aflluència reben atenció per part dels seus companys/es.

La intervenció que es desenvolupa en aquest estudi, amb la finalitat de comprendre la construcció d'aquest treball, s'ha comentat en l'apartat de disseny de la recerca dins de la secció de metodologia. No obstant, es farà una contextualització per tal d'entendre segons els resultats 1 obtinguts, per què s'intervé amb aquesta planificació.

Arribats a aquest punt ja s'han obtingut els resultats 1, i la intenció de posar en pràctica la intervenció és que es produeixin canvis de cara als resultats que correspondran a la fase 2. Per tant, s'inicia creant una Unitat Didàctica dins de les classes d'Educació Física per a la classe de 3er d'ESO. Aquesta Unitat Didàctica es compon de 6 sessions, les quals ocupen un espai d'un mes i mig, i giren entorn la dimensió d'Expressió Corporal. Aquesta està pensada per desenvolupar-la mitjançant el contingut d'acrosport. Degut a que com anteriorment ja s'ha citat, l'autor Luis i López (2011) comparteix la seva idea pel que fa el treball de l'acrosport dins de la dimensió d'EC en etapes de secundària, amb la intenció de fomentar la creativitat, cooperació i sociabilitat entre companys/es. Als subjectes d'estudi se'ls hi exposa el projecte, es tracta de que en grups de 6-7 persones han de crear una coreografia d'acrosport. S'ha de tenir en compte que dins de cada grup cadascun dels membres s'haurà de responsabilitzar d'una de les tasques que, treballant conjuntament provocarà l'èxit de

l'activitat que hauran de presentar al finalitzar el període de la Unitat Didàctica. Primerament els alumnes creen els grups a lliure elecció, després s'assignen les tasques les quals fan referència a, l'encarregat del lideratge de la coreografia, l'encarregat de vestuari, encarregat de la secció digital, etc. Un cop ja es posen d'acord, iniciem amb les sessions.

Parlant concretament de les sessions que formen part de la Unitat Didàctica, es plantegen de la següent manera. A l'inici, sempre es comença amb un o un parell d'exercicis d'escalfament amb tot el conjunt d'alumnat. Aquestes tasques van directament relacionades amb activitats per promoure i potenciar la relació entre individus, l'alliberació de tensions, la desinhibició d'un mateix, la comunicació tant verbal com no verbal, el contacte visual i físic, etc. Aquesta part de la sessió es dedica a crear un espai de confiança i comoditat entre els membres de la classe i preparar-los per continuar treballant l'hora restant. Durant la part principal, que correspon al moment d'assoliment d'objectiu de sessió, s'utilitza per la confecció autònoma de la coreografia. De manera que els subjectes sense adonar-se'n formen aquell espai de llibertat d'expressió, de gestionar el seu sentit crític, de controlar el desenvolupament del seu rol dins del grup de treball, i de regular la interacció a través de propostes per a la creació de la coreografia. Per acabar, s'acostuma a fer alguna activitat de relaxació i inclús algun comentari reflexiu amb els alumnes per tal de que expressin com s'han sentit al realitzar la sessió.

A continuació, en primer lloc es present la programació de la Unitat Didàctica duta a terme. Seguidament el conjunt de 6 sessions que conformen la intervenció desenvolupada per aquest estudi.

Grup classe	Durada	Període	Curs escolar	Professor/a
3r ESO	6 sessions	2n trimestre	2016-17	Alba Molina
Àrees/Matèries		Títol i justificació de la unitat		
Educació Física		<p>Que comenci l'espectacle! Tenint en compte els resultat de la fase 1 de l'estudi en quant els vincles interpersonals. Tal com s'ha trobat en literatura revisada, s'ha considerat convenient portar a terme una UP en la que es treballi una altra àrea de l'EC. Aquesta serà l'acrosport, que consisteix en que els alumnes utilitzin el seu cos juntament amb la col·laboració dels altres per construir figures esportives, moviments i/o situacions perquè finalment siguin capaços de representar i transmetre un missatge acompanyat de suport musical. Finalment la representació de la peça que haurà creat cada grup, donarà lloc a un espectacle basat en la temàtica que els alumnes hauran escollit cooperant uns amb els altres.</p>		
Objectius d'aprenentatge	Competències pròpies	Continguts d'aprenentatge	Criteris d'avaluació	
1. Conèixer diferents tècniques i figures d'acrosport.	<p>Competència 7 - Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres</p> <p>Competència 8 - Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i</p>	<p>1.1. Familiarització amb l'acrosport i pràctica de tècniques bàsiques: moviments, equilibris, figures individuals, exercicis gimnàstics..</p> <p>1.2. Introducció de figures senzilles de col·laboració i grupals.</p>	1. Identificar i conèixer diferents figures d'acrosport i l'execució segura d'aquestes.	
2. Practicar seqüències de figures i enllaçar moviments artístics esportius.		<p>2.1. Pràctica i preparació de seqüències i enllaços de moviments.</p> <p>2.2. Selecció grupal de les figures i moviments que es duran a terme durant la representació.</p>	2. Construir enllaços i seqüències de moviments corporals a través de l'acrosport.	

<p>3. Seleccionar i adaptar els moviments corporals a la temàtica escollida per la representació.</p>	<p>integració comunitària</p>	<p>3.1. Selecció de la temàtica en la que es basarà cada grup la peça per representar, i trobar un fil conductor per l'espectacle general en el actuarà cada grup.</p> <p>3.2. Interpretació del sentit al missatge que es pretén transmetre a través dels moviments, enllaços i figures esportives.</p>	<p>3. Ser capaç d'utilitzar el cos per transmetre el missatge que es vol transmetre.</p>
<p>4. Crear i elaborar una peça d'acrosport amb suport musical mantenint una actitud participativa en l'aportació d'idees.</p>		<p>4.1. Selecció del suport musical i adaptar els moviments en funció a la temàtica.</p> <p>4.2. Aportació d'idees, reforçar idees, implicar-se en l'elaboració de la peça coreogràfica. Definir els espais, posicions, etc. Peça per presentar.</p>	<p>4. Mantenir una actitud participativa en l'elaboració de la peça.</p>
<p>5. Actuar davant del públic portant a terme la representació d'acrosport amb suport musical i ser capaç d'identificar i corregir errades a partir de gravacions de vídeo.</p>		<p>5.1. Participació durant l'execució de la peça. Actuació.</p> <p>5.2. Identificació i correcció dels errors que s'han comès a partir de la gravació feta de la representació, autoavaluació escrita en format reflexió del procés i resultat.</p>	<p>5. Ser capaç de representar la peça coreogràfica de manera segura i autònoma, a més d'identificar i corregir l'actuació a partir de la gravació.</p>

OBJECTIU DE LA INTERVENCIÓ

Aconseguir, mitjançant les 6 sessions plantejades a la mostra, un augment de vincles interpersonals entre els subjectes del grup classe.

De manera que en aquest punt s'han obtingut els resultats de la fase inicial, i seguidament es passa a intervenir en funció dels resultats obtinguts. Finalment es tornarà a passar el test sociomètric, per tal de comparar si s'han produït canvis en l'estructura del grup-classe a nivell de relació entre individus.

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 23/01/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil
5'	Competència 7	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competència 8	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària.	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	<ul style="list-style-type: none"> - Familiarització amb l'acroesport i pràctica de tècniques bàsiques: moviments, equilibris, figures individuals, exercicis gimnàstics, etc. - Introducció de figures senzilles de col·laboració i grupals. 	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència corporal a partir de la música - Conèixer diferents tècniques i figures d'acroesport. 	
	Contingut s clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.	
	Criteris d'avaluació	Identificar i conèixer diferents figures d'acroesport i l'execució segura d'aquestes.	
10'	Part inicial	<p>TASCA 1- PÈSOLS. Descripció de l'activitat: Els alumnes repartits per l'espai delimitat, i s'han de moure deixant anar el seu cos, donant petits salts, com si de pèsols a la cassola es tractés. D'aquesta mateixa manera s'aprofita aquest moment de desinhibició per tal de que xoquin entre ells (sense fer-se mal), per tal d'anar guanyant un tracte més proper.</p> <p>TASCA 2- ACTUEM! Descripció de l'activitat: seguint una mateixa línia, els alumnes es desplacen en el mateix espai actuant segons les ordres de la professora. Com per exemple, cada vegada que ens trobem algun dels nostres companys, somriem, fem una abraçada, xoquem la mà...</p>	
15'	Part principal	TASCA 3- PROVEM FIGURES. Descripció de l'activitat: Es comença amb exercicis gimnàstics com ara, tombarelles endavant, enrere, vertical, equilibris... Seguidament la professora aporta un seguit de figures d'acroesport a través d'imatges. Tot i així, també se'ls hi permet que facin ús de les	

		tecnologies per poder buscar diferents opcions, figures per parelles, de tres, de quatre, etc.
10'	Tornada a la calma	TASCA 4- QUÈ ÉS L'ACROSPORT? Per acabar la sessió, es finalitza mostrant algun dels vídeos de coreografies d'acrosport, per tal de que entenguin quina és la intenció d'aquest projecte.
5'	REFLEXIÓ FINAL	Se'ls hi explica de què tractarà la propera sessió, ja començarem a establir grups, escollir temàtica de coreografia, establir rols...

Reflexió després de la sessió realitzada i possibilitat de millora: Caldria destacar que molts dels alumnes de 3er d'ESO no mostren gaire actitud davant les situacions plantejades. Tot i així ha sigut molt interessant veure com les activitats plantejades els provocava establir un contacte amb individus que normalment no ho fan. De cara a la propera sessió es proposa fer tasques que incentivin la comunicació entre persones.

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 30/01/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil / mp3 • Paper i boli
5'	Competència 7	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competència 8	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària.	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	<ul style="list-style-type: none"> - Selecció de la temàtica en la que es basarà cada grup la peça per representar, i trobar un fil conductor per l'espectacle general en el actuarà cada grup. - Pràctica i preparació de seqüències i enllaços de moviments. 	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat. - Selecció del suport musical i adaptar els moviments en funció a la temàtica. 	
Continguts clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.		

	Criteris d'avaluació	Identificar i conèixer diferents figures d'acroesport i l'execució segura d'aquestes.
10'	Part inicial	<p>TASCA 1- UN DIA QUALESEVOL. Descripció de l'activitat: Tots els alumnes repartits per l'espai i juntament amb una música de fons, els participants hauran d'actuar representant accions quotidianes segons les directrius que vagi dient la professora: ens despertem, Ens despertem, ens estirem, fem mandres, etc.</p> <p>ens aixequem, avui és el teu primer dia de classe, ens dutxem, ens vestim, esmorzem, ens rentem les dents, ens mirem i pensem lo guapos i guapes que estem avui i que avui serà un gran dia!</p> <p>Ens abriguem i sortim al carrer, caminem, estàs molt relaxat, mires el rellotge, i comencem a córrer, vas tard! Arribes a la classe i la resta de companys/es ja no hi són. Sents un soroll molt fort de fons... T'adones que és el teu despertador. TOT ERA UN SOMNI!</p>
15'	Part principal	<p>TASCA 2- ORGANITZEM-NOS! Descripció de l'activitat: Avui la classe la centrem a nivell organitzatiu. En aquesta fase del projecte es tracta de crear els grups de coreografia i en els mateixos establir uns rols. Se'ls hi explica que cadascú a d'assumir una responsabilitat, ja sigui responsable de la música, del lideratge coreogràfic, vestuari, etc. Se'ls hi dóna temps per posar-se d'acord, i per tal de debatre sobre quin serà la temàtica en la que centraran la seva coreografia, quin missatge volen transmetre. Si tenen temps, podran disposar d'aparells electrònics per poder agafar idees o començar a pensar en la música que utilitzaran.</p>
10'	Tornada a la calma	<p>TASCA 3- PICASSO. Descripció de l'activitat: El joc tracta de que per parelles un darrera de l'altre. El que es troba a l'esquena, ha de fer un dibuix al seu company/a, i el company/a ha d'intentar esbrinar què l'ha dibuixat.</p>
5'	REFLEXIÓ FINAL	<p>Aquest moment el vam utilitzar per reunir a tots els alumnes i comentar les idees, temàtiques i aspectes rellevants que van sorgir durant la sessió.</p>
<p>Reflexió després de la sessió realitzada i possibilitat de millora: Aquesta sessió ha fomentat en gran part el diàleg entre subjectes. Per tant, aquest fet els incentiva a ser capaços d'acceptar a l'altre, i de regular el seu comportament envers als demés, és a dir ser curós de com s'interactua amb la resta de companys/es. Per a la següent, es provarà que aquesta comunicació es faci mitjançant l'EC amb activitats de caire expressiu.</p>		

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 06/02/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil / mp3 • Paper i boli
5'	Competència 7	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competència 8	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	<ul style="list-style-type: none"> - Pràctica i preparació de seqüències i enllaços de moviments. - Selecció grupal de les figures i moviments que es duran a terme durant la representació. 	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència corporal a partir de la música - Aprendre a expressar diferents emocions a partir de la música - Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat. - Conèixer diferents tècniques i figures d'acroesport. - Practicar seqüències de figures i enllaçar moviments artístics esportius. - Seleccionar i adaptar els moviments corporals a la temàtica escollida per la representació. 	
	Continguts clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.	
	Criteris d'avaluació	Ser capaç d'utilitzar el cos per transmetre el missatge que es vol transmetre.	
10'	Part inicial	TASCA 1- ADAPTA'T. Descripció de l'activitat: Els alumnes asseguts a terra en rotllana. Algú comença al mig com una estàtua realitzant alguna postura, als 5" surt el següent i ha d'adaptar-se a l'estàtua del seu company intentant donar un sentit a l'acció que representa, aguanten 5" i el que estava primer marxa a seure, surt el següent i així successivament fins a acabar la ronda.	

		Després afegim la condició que, en comptes d'aguantar junts durant 5" en estàtua, una vegada es troben els dos al mig han de representar una situació, la qual ve totalment improvisada.
15'	Part principal	TASCA 2- TREBALL AUTÒNOM. Descripció de l'activitat: En aquesta fase de la sessió, els alumnes s'agrupen amb el seu equip de treball i comencen a idear la coreografia i practicar figures d'Acrosport amb els membres del grup. La professora va donant suports i idees, i va ajustant les ajudes educatives necessàries per a cada grup/alumne.
10'	Tornada a la calma	TASCA 3- TÈCNICA ALEXANDER. Descripció de l'activitat: Aquesta és una tècnica que serveix per la relaxació i la consciència corporal. S'inicia estirats a terra, amb la màxima connexió de les superfícies del nostre cos tocant a terra. Amb una música relaxant estem una estona únicament focalitzant en la nostra respiració, poc a poc ens anem incorporant, primer a 4 grapes, després anem pujant el nostre tronc resseguint la nostra curvatura natural de l'esquena, fins arribar a la part del cap, que molt lentament l'incorporem. Seguidament per parelles es tracta de fer un tipus de massatge de mobilització i activació muscular.
5'	REFLEXIÓ FINAL	Aquesta reflexió l'hem utilitzat per parlar sobre quines sensacions han tingut realitzant la tècnica Alexander i el fet d'establir contacte amb un altre persona.
<p>Reflexió després de la sessió realitzada Les tasques plantejades en aquesta sessió, han estat molt enfocades al treball de percebre a l'altre, de comprendre el seu missatge i de respondre'l. Les actuacions dels subjectes han estat molt lliures i a la vegada els mateixos s'han quedat sobtats del què són capaços de fer en aquesta àrea de l'E.C. Ja porten 3 setmanes treballant junts dins d'aquest àrea i s'observen actituds relaxades, fora de tensions o avergonyiments.</p>		

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 13/02/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil / mp3 • Paper i boli
5'	Competències 7 i 8	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competències bàsiques	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària.	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	Mantenir una actitud participativa en l'elaboració de la peça.	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Aprendre a controlar la postura, el gest i el moviment - Aprendre a expressar diferents emocions a partir de la música - Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat. - Seleccionar i adaptar els moviments corporals a la temàtica escollida per la representació. - Crear i elaborar una peça d'acroesport amb suport musical mantenint una actitud participativa en l'aportació d'idees. 	
	Continguts clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.	
	Criteris d'avaluació	Mantenir una actitud participativa en l'elaboració de la peça.	
10'	Part inicial	<p>TASCA 1- LES EMOCIONS. Descripció de l'activitat: Dividirem els alumnes en 6 grups, cada grup agafarà un dels papers a l'atzar, que contindrà una emoció. Irritació/Gelosia/Fàstic/Inseguretat/Culpa/Eufòria/Admiració/Plaer/Orgull.</p> <p>Primerament cada grup es mirarà l'emoció que li ha tocat, pensarà i decidirà com l'haurien d'expressar o transmetre i finalment s'agruparan amb un altre grup</p>	

		(1-2, 3-4, 5-6) i es preparen una actuació (màx. 1minut) en la qual s'haurà de veure una transició d'una emoció a una altre (PROHIBIT PARLAR, NOMÉS MÚSICA I GESTOS).
15'	Part principal	TASCA 2- TREBALL AUTÒNOM. Descripció de l'activitat: Com a la sessió anterior, aquest temps s'utilitza perquè els alumnes s'agrupin amb el seu equip de treball i comencen a idear la coreografia i practicar figures d'acrosport amb els membres del grup. La professora va donant suports i idees, i va ajustant les ajudes educatives necessàries per a cada grup/alumne. Es fomenta tant com es pot el FeedBack alumne-professor!
10'	Tornada a la calma	TASCA 3- MANIQUÍ CHALLENGE Aquesta activitat és el repte de moda entre els grups socials. Tracta de representar una escena de forma immòbil amb tots els participants. De manera que cadascun d'ells/es representa una acció en concordança amb els altres companys i el context que vulguin mostrar. Finalment enregistrarem el resultat per tal que els participants puguin veure la seva obra.
5'	REFLEXIÓ FINAL	Al finalitzar la sessió, creieu que s'han treballat els objectius de la sessió? (Prendre consciència corporal a partir de la música; Aprendre a controlar la postura, el gest i el moviment; Aprendre a expressar diferents emocions a partir de la música; Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat). Creieu que les activitats han ajudat a assolir-los? Aquesta competència fa referència a la presa de consciència del propi cos i facilita l'autoconeixement. Us han ajudat les activitats a ser més conscients del moviments del vostre cos i a l'autoconeixement d'aquest? La música estimula un moviment corporal de manera innata. Gràcies als diferents ritmes de la música els impulsos interiors del cos, ja siguin conscients o inconscients, afecten a diferents components de mobilitat: pes, espai, temps i energia (Motos i Leopoldo, 2007). Creieu que això us ha passat al llarg de la sessió? D'altra banda creieu que us a afectat el tipus de música en l'emoció que heu expressat o penseu que aquesta no influeix?
Reflexió després de la sessió realitzada S'ha decidit treballar les emocions ja que tal com s'ha pogut veure a la literatura revisada Zavala M. (2008) en la seva idea comenta que és d'especial importància en etapes d'adolescència controlar la intel·ligència emocional per a un major equilibri d'un mateix.		

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 20/02/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil / mp3 • Paper i boli
5'	Competència 7	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competència 8	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària.	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	Mantenir una actitud participativa en l'elaboració de la peça.	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència corporal a partir de la música - Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat. - Crear i elaborar una peça d'acroesport amb suport musical mantenint una actitud participativa en l'aportació d'idees. 	
	Continguts clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.	
Criteris d'avaluació	Mantenir una actitud participativa en l'elaboració de la peça.		
10'	Part inicial	TASCA 1 - 3,2,1...IMPROTEAM! Descripció de l'activitat: Aquesta tracta de repartir-se en 4 equips i aquests es col·loquen en files formant un quadrat amb els equips (cada equip és un costat del quadrat). En aquest competeixen els equips que estenen un davant de l'altre i de la forma següent. Cada grup pensa una temàtica per l'equip contrari, comença un i els hi diu en veu alta quina temàtica han pensat. Els altres tenen 10" per col·locar-se de manera representativa, en mig del quadrat, segons la temàtica requerida, i seguidament hauran d'entrar l'equip que ha exigint la temàtica i complementar la representació dels que ja estan col·locats. I així amb tots els equips.	
15'	Part principal	TASCA 2- TREBALL AUTÒNOM. Descripció de l'activitat: En aquesta sessió més que mai els alumnes necessiten el feedback de la professora, ja que la següent classe serà per	

		la representació. Majoritàriament els alumnes van tancant la coreografia i utilitzen el temps de classe per l'assaig general.
10'	Tornada a la calma	TASCA 3- EL JOC DE LES PEL·LICULES. Descripció de l'activitat: en grups de tres, els alumnes surten davant dels companys a representar una pel·lícula en format mímica, mentre que la resta han d'esbrinar de quina es tracta.
5'	REFLEXIÓ FINAL	Aquest espai s'ha utilitzat per preguntes i dubtes, majoritàriament de cara a la representació final.

Reflexió després de la sessió realitzada Exceptuant el treball autònom que cada grup va fent al seu ritme, durant l'execució de les altres activitats es formen grups de individus diferents al de treball. Per les actituds que els subjectes mostren, s'observa que no els importa compartir activitats amb aquells que potser no haguessin escollit mai per formar equip. L'ambient de classe és confortable a nivell entre alumnes i inclús professora.

DIMENSIÓ: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL			
Data: 27/02/2016	Durada sessió: 1h	Nº alumnes: 27	Material: <ul style="list-style-type: none"> • Música i equip de so • 1 mòbil / mp3 • Paper i boli
5'	Competència 7	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres.	
	Competència 8	Utilitzar activitats amb suport musical, com a mitjà de relació social i integració comunitària	
	Competències bàsiques	Competència artística i cultural, aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal, competència comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital.	
	Contingut	<ul style="list-style-type: none"> - Participació durant l'execució de la peça. Actuació. - Identificació i correcció dels errors que s'han comès a partir de la gravació feta de la representació, autoavaluació escrita en format reflexió del procés i resultat. 	
	Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Aprendre a expressar diferents emocions a partir de la música - Desenvolupar una representació de teatre gestual a partir del mim, la dramatització, i la creativitat. - Actuar davant del públic portant a terme la representació d'acroesport amb suport musical i ser capaç d'identificar i corregir errades a partir de gravacions de vídeo. 	

	Continguts clau de les competències	Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport. Comunicació i llenguatge corporal. Ritme i moviment. Esport i gènere.
	Criteris d'avaluació	Ser capaç de representar la peça coreogràfica de manera segura i autònoma, a més d'identificar i corregir l'actuació a partir de la gravació.
10'	Part inicial	TASCA 1- POSADA A PUNT. Descripció de l'activitat: Utilitzem el temps d'escalfament per tal de que els alumnes s'organitzin, parlin sobre últims retocs, últimes preguntes, vestuari... l'Assaig general. Mentrestant la professora va preparant l'escenari, i com a cada classe, torna a anotar a la pissarra els ítems en els quals ella valorarà la part coreogràfica, ja que la part actitudinal serà responsabilitat dels alumnes.
15'	Part principal	TASCA 2- QUE COMENCI L'ESPECTACLE! Descripció de l'activitat: Ara sí, comencen les representacions. Tota la classe seu davant "l'escenari" format per màrfeques, i per grups van preparant la seva música i van sortint a representar la coreografia en la qual han estat treballant. El circ, Animals, Viatge a la lluna, Esports, El Rey León... Aquestes eren algunes de les temàtiques que els grups van representar aquell últim dia.
10'	Tornada a la calma	TASCA 3- REPETIM? Descripció de l'activitat: Una vegada van actuar tots els grups i es va fer un comentari sobre les valoracions de la professora, se'ls hi va donar l'oportunitat de tornar a repetir la representació, sense tanta pressió i després d'haver rebut el feedback de l'actuació inicial.
5'	REFLEXIÓ FINAL	Per acabar i tancar aquesta UD, la professora comenta grup per grup la valoració que ha cregut i l'argumenta. D'aquesta manera es crea un feedback immediat segons els ítems prèviament marcats.

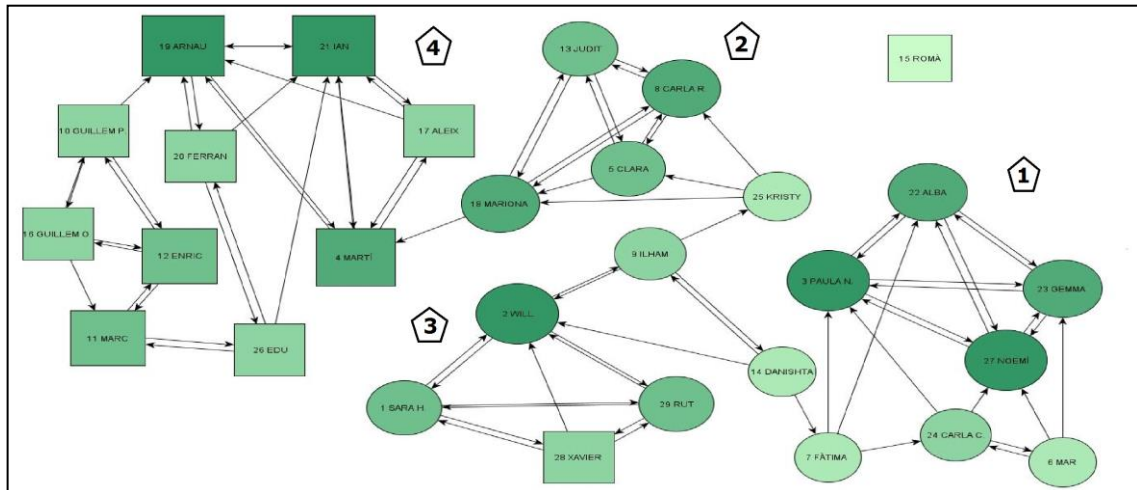
Reflexió després de la sessió realitzada i possibilitat de millora: Amb aquesta finalitza la intervenció plantejada per aquest estudi i caldria dir que, ha sigut molt interessant l'espai de discussió, presa de decisions, debat, raonament, crítica,.. que s'ha creat un cop finalitzades les actuacions. Aquest espai ha donat lloc a la comunicació entre subjectes, a l'acceptació de crítiques i de les seves actuacions, i per tant a la interacció entre individus. Ara doncs, és el moment de tornar a passar el test sociomètric per observar si hi ha hagut alguna modificació en quant als vincles personals.

Cal afegir que durant desenvolupament i transcurs de la intervenció, no es va donar lloc a tornar a passar el test sociomètric a la mostra. Va ser tot just després de finalitzar les sessions i que va coincidir amb la presentació de la coreografia, que al acabar la classe es va tornar a passar exactament el mateix test. D'aquesta manera seguidament es poden trobar els resultats corresponents a la fase 2 de l'estudi.

4.3 Resultats fase 2 – postintervenció

En aquest punt la situació de la mostra i el transcurs de l'estudi és el següent. Els subjectes han participat de forma voluntària contestant un test sociomètric per tal de que la investigadora pugui extreure els seus resultats 1 vers les interrelacions grupals existents. Seguidament s'ha ideat un pla d'intervenció, el qual es basa en l'Expressió Corporal com a component vehicular per possibilitar el canvi i millora entre els vincles afectius dins del grup-classe. Aquesta mateixa intervenció s'ha portat a terme amb la mateixa mostra. Al acabar la part pràctica desenvolupada en aquest estudi, i és en el punt en el que es troba, la mostra ha tornat a contestar a mà i de manera individualitzada el mateix test sociomètric utilitzat per la confecció de resultats 1.

A continuació, es passa a contemplar el sociograma creat a partir de l'anàlisi de dades mitjançant el test sociomètric que la mostra va contestar un cop finalitzada la intervenció. Aquest demostra els resultats obtinguts després de les experiències viscudes entre els companys/es de classe a través de l'Expressió Corporal. Per a la confecció d'aquest sociograma, i per tal de que després es pugui contrastar la informació en relació als primers resultats obtinguts, se selecciona la mateixa pregunta del test sociomètric que s'ha fet servir per la creació del resultats 1. El següent sociograma correspon a la fase 2 "(resultats 2)" (figura 5).

Figura 5. Sociograma confeccionat a partir de les dades extreptes de la fase 2, "Resultats 2".

Després d'un mes i mig portant a terme les sessions d'Expressió Corporal com a pla d'intervenció per al grup-classe, s'aconsegueix l'anterior imatge la qual és representativa dels resultats 2. En aquesta, per una banda podríem diferenciar 4 subgrups creats dins del grup-classe compost pels 29 alumnes. Els subgrups han sigut enumerats per tal de que el lector pugui identificar amb facilitat de quina part de la mostra es parla. També es fa ús de la tonalitat de color verd per tal d'identificar els subjectes amb major reclam dins del grup-classe en color verd fosc, en canvi contra més clar resulta el color verd, menys atenció reben aquests subjectes per part dels seus companys/es.

A primera vista, es pot percebre que tots els membres del grup-classe estableixen alguna interrelació amb algun altre individu de classe. De manera que s'observa que en major número d'interrelacions, dona lloc a la formació d'un subgrup. Caldria parlar de l'excepció que es pot veure pel que fa el subjecte 15 Romà. Aquest que ja s'ha mencionat anteriorment en aquesta recerca, és un noi que té com a diagnòstic trastorns psicològics i que algunes de les classes les fa a part del seu grup. Aquest podria ser un factor condicionat a l'hora d'establir vincles afectius amb els seus iguals.

A excepció del grup número 2 en el qual s'identifica que tots els alumnes perceben el mateix nivell d'atenció, en tots els grups, assenyalat en un color verd fosc destaca un o un parell de líders. Per tant, aquest aspecte podria indicar quines són aquelles persones que resulten més reclamades

pels seus companys/es. A més, com a informació que transmet resultats 2, es podria detectar que els subgrups formats a partir de les relacions entre iguals, es diferencien entre sexe masculí, sent el quadrat dins de la imatge l'identificador d'aquest, i sexe femení, utilitzant el cercle com a representació de les noies. Això s'observa degut a que la imatge demostra com a les agrupacions de subjectes es veuen diversos cercles junts o diversos quadrats. Tot i així, en el subgrup número 3 es contempla un subjecte del sexe masculí que s'integra amb la resta de membres d'aquest mateix. De fet, aquest noi escull i és escollit per diferents subjectes que també conformen el subgrup.

En ordre cronològic d'aquest l'estudi, ja s'han confeccionat resultats 1, seguits del desenvolupament i posada en pràctica de la intervenció amb finalitat de millora, i s'han obtingut resultats 2. A continuació, es passa a realitzar el contrast d'aquest procés, per tal de fer una comprovació en quant a si s'ha produït algun canvi positiu en relació a les interrelacions que es creen dins de la mostra que ha participat en l'estudi.

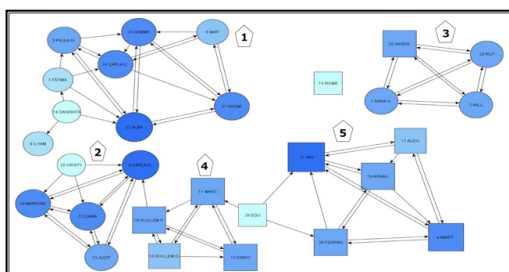
4.4 Fase de contrast entre resultats 1 i resultats 2

És el moment de veure què ha passat. En aquest punt del treball, la persona que realitza l'estudi amb l'ajuda de resultats 1 i resultats 2, s'encarregarà de comparar què ha succeït d'una fase a una altra. Probablement tenint en compte que entre ambdues s'ha posat en pràctica un pla d'intervenció, el qual fa referència a les sessions d'Expressió Corporal, si s'ha produït alguna mena de canvi en la mostra, es possible que es pugui atribuir al fet d'haver desenvolupat aquesta intervenció amb els subjectes participants.

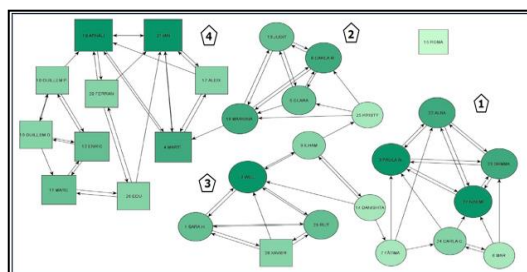
Per tal que aquesta fase segueixi un ordre, s'ha decidit que cada vegada que es parli d'un aspecte d'un dels resultats es tendirà a fer una comparació o contrast envers als altres resultats, per així poder comparar de manera immediata com varia d'un a l'altre. A continuació, es parla de quins canvis s'han produït, pel que fa les interrelacions dins d'un mateix grup-classe, en quant a l'estructura que aquesta conforma tenint en compte la posició que

ocupa cada individu al grup. Cal recordar, que la comparació es fa d'una primera fase en la qual inicialment es trobava el grup, envers una fase final en la qual el grup ha sigut partícip d'un seguit de sessions d'EC. Aquestes van ser implementades amb l'objectiu que els vincles entre iguals augmentin, i que per tant, això suposi una millora en quant les interrelacions del grup, fomentant així una estructura de grup més cohesionada.

Es comença observant a nivell general, i la primera visualització ja dóna una gran informació de la primera situació a la més recent. Es parla de nova situació, ja que a nivell visual es poden observar alguns canvis en l'estructura del grup-classe, pel que fan les posicions que ocupen cada membre del grup segons els vincles establerts. A resultats 1 es podia veure 5 subgrups separats i diferenciats entre ells (figura 6), en canvi aquesta nova estructura, mostra una situació en la qual cada grup compta amb algun subjecte més. De fet, si s'haguessin de diferenciar per subgrups, ara es podria estar parlant de 4. Per tant, es veu que alguns d'aquests individus s'han fusionat i establert alguna nova relació que anteriorment no en tenia (figura 7).

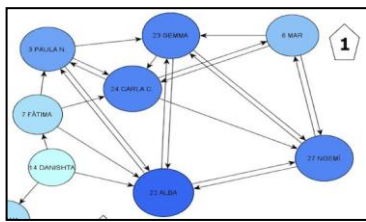

Figura 6. Diferenciats 5 subgrups, corresponent a resultats 1.

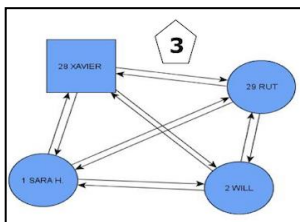

Figura 7. Estructura més recent grup-classe, diferenciats 4 subgrups.

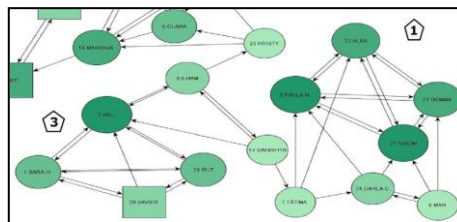
A diferència de l'estat inicial, en la nova situació resultats 2 (figura 7) i fixant-se en el grup 4 (figura 6 i 7), es podria observar major relació que inicialment, entre els grup enumerats com a 4 i 5 a resultats 1 (figura 6). Inclús es podria parlar de fusió de subgrups a través dels nous vincles que s'han establert, i que per tant, a resultats 2 tots els membres de l'agrupació apareixen com a grup número 4 (figura 7).

Figura 8. Estructura inicial subgrup 1, corresponent a resultats 1.

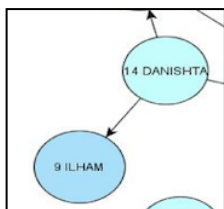

Figura 9. Estructura inicial subgrup 3, corresponent a resultats 1.

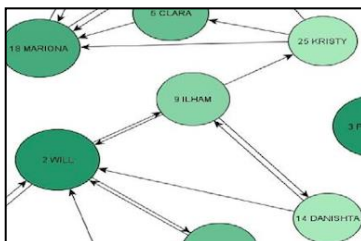

Figura 10. Nova estructura subgrups 1 i 3, corresponent a resultats 2.

Es para atenció als resultats 1, i com ja es va comentar es veu que els subgrups enumerats com a 1 i 3, cap dels membres integrants mostra algun tipus de relació amb algun grup aliè (figura 8 i 9). No obstant, si s'observa resultats 2, es pot veure alguna modificació i nova estructura en quant a aquest tema (figura 10). Es comenta aquest aspecte ja que en resultats 2, es pot percebre com tots els grups es mostren interrelacionats entre uns i altres, ja sigui tan sols perquè algun dels membres del subgrup estableix algun vincle amb un subgrup aliè. Aquest aspecte, també és pot contemplar en la situació que s'ha comentat degut a que els subgrups 1 i 3 de resultats 1 (figura 8 i 9), en la nova situació a resultats 2 apareixen en vinculació amb altres individus (figura 10).

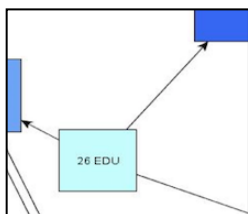
Figura 11. Subjecte 9 Ilham no selecciona cap altre subjecte, 14 Danishta no és escollida. Resultats 1.

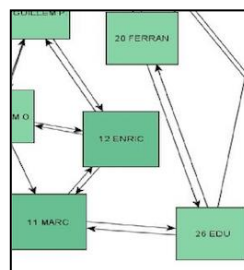
Figura 12. Subjecte 9 Ilham estableix vincles. Subjecte 25 Kristy i 24 Danishta adquireixen un nou vincle. Resultats 2.

Figura 13. Subjecte 25 Kristy no és seleccionat per cap altre subjecte. Resultats 1.

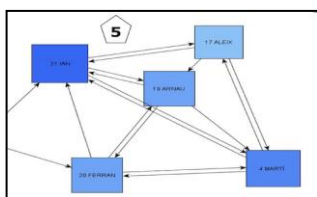
Figura 14. Subjecte 26 Edu no és escollit per cap subjecte. Resultats 1.

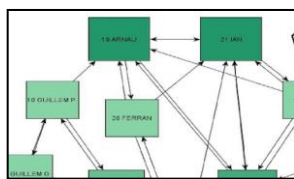
Figura 15. Subjecte 26 Edu. És seleccionat per altres subjectes. Resultats 2.

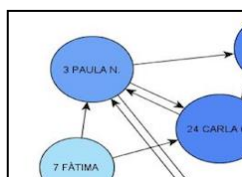
Es faran algunes observacions puntuals tal com es va fer en l'apartat de resultats, però de manera que en aquest punt, es podrà veure les diferències entre l'estat inicial i el final. Es comença assenyalant el cas del subjecte número 15 Romà el qual degut a les seves característiques i habilitats psicosocials, continua en un estat d'aïllament vers la resta del grup-classe (figura 6 i figura 7). Pel que fa el subjecte número 9 Ilham a diferència de la fase inicial (figura 11), demostra la creació de nous vincles amb alguns dels seus companys/es. A més, amb la nova actuació d'aquest subjecte, fa que altres individus com en el cas del 15 Kristy siguin seleccionats per algun company de classe (figura 12), a diferència de la primera fase (figura 13). Aquest fet també succeeix amb els subjectes 14 Danishta (figura 11) i 26 Edu (figura 14), que a comparació amb la fase inicial, al sociograma corresponent a resultats 2, es pot veure com aquests reben participació positiva provinent dels altres individus (figura 12 i 15).

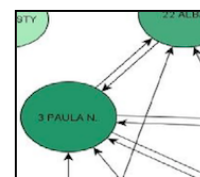
Figura 16. Posició inicial que ocupa el subjecte 19 Arnau. Resultats 1.

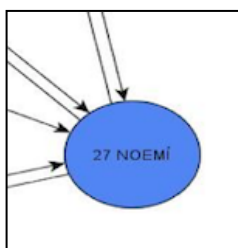
Figura 17. Nous vincles del subjecte 19 Arnau. Resultats 2.

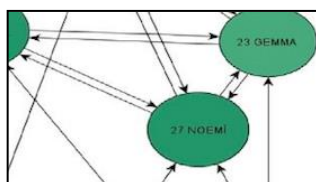
Figura 18. Posició inicial que ocupa el subjecte 3 Paula. Resultats 1.

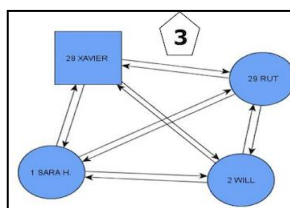
Figura 19. Nous vincles del subjecte 3 Paula. Resultats 2.

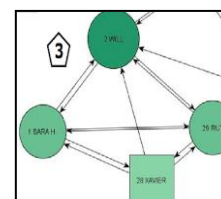
Figura 20. Posició inicial que ocupa el subjecte 27 Noemí. Resultats 1.

Figura 21. Nous vincles del subjecte 27 Noemí. Resultats 2.

Figura 22. Posició inicial que ocupa el subjecte 2 Will. Subjecte 28 Xavier integrat al subgrup 3. Resultats 1.

Figura 23. Nous vincles del subjecte 2 Will. Subjecte 28 Xavier es manté al subgrup 3. Resultats 2.

Pel que fa els lideratges detectats en la primera fase, s'observa que es mantenen en la segona fase, 24 Carla C., 22 Alba, 8 Carla R., i 21 Ian (figura 6 i 7). No obstant, altres com 19 Arnau (diferència entre figura 16 i 17), 3 Paula (diferència entre figura 18 i 19), 27 Noemí (diferència entre figura 20 i 21) i 2 Will (diferència entre figura 22 i 23), també estableixen forces vincles que els hi atorga un reclam superior en relació a la primera

fase. Aquest podria ser un aspecte el qual indica que hi han hagut canvis i en major nombre. En quant a l'agrupació creada pels subjectes, la mostra torna a demostrar que s'ajunten segons sexe masculí o femení, a excepció del subjecte 28 Xavier que es manté en relació amb el subgrup format per noies (figura 22 i 23).

5. Discussió

Aquesta secció de l'estudi es reserva per a la discussió entre les idees presentades pels entesos pel que fa l'EC com a via per augmentar les relacions interpersonals entre individus, i els resultats extrets d'aquesta investigació.

Per començar caldria contextualitzar recordant quin és l'objectiu principal d'aquesta recerca. Identificar si es produeixen canvis pel que fa les relacions interpersonals dins d'un grup-classe d'adolescents, provocat per la implementació de sessions d'Expressió Corporal.

Abans d'iniciar aquest estudi es van plantejar tres hipòtesis sobre com resultaria la investigació. A continuació es presenten, es desglossen i es comenten si es compleixen en funció dels resultats extrets amb ajuda del marc conceptual.

La primera hipòtesi plantejada era la següent, la creació d'un sociograma de la classe de 3er d'ESO, permetrà conèixer les relacions interpersonals establertes en aquest grup-classe. Pel que fa aquest aspecte i segons els resultats 1 i resultats 2 obtinguts, s'ha creat un sociograma d'ambdues fases. Per tant, es podria dir que aquesta hipòtesi sí que es compleix perquè tal com diu Mendelsohn (1998) i Bautista, et al. (2009) la creació del sociograma dona informació de la situació que ocupa cada individu en l'estructura del grup-classe en funció de les relacions interpersonals i vincles afectius entre els companys/es i conèixer la cohesió d'aquest. Així que els sociogrames realitzats en aquest estudi, han permès observar els diferents subgrups, lideratges o inclús algun membre aïllat dins del mateix grup-classe.

Pel que fa la segona hipòtesi plantejada en aquest treball, era que la integració de sessions d'Expressió Corporal en les classes d'Educació Física en etapes de secundària, provoquen una millora en quant a la relació dels vincles interpersonals que s'estableixen dins del mateix grup classe. Per tant, després dels resultats obtinguts d'aquest estudi es podria confirmar que sí que es compleix. Es recorda que pel transcurs d'aquesta investigació, ha sigut necessari crear una fase prèvia a la intervenció en la qual es va recollir l'estat inicial del grup-classe en quant a la cohesió del mateix, a través d'un sociograma. Seguidament en funció del resultat obtingut, es va crear i desenvolupar un pla d'intervenció, en el qual es va fer ús de sessions d'EC en l'àrea de l'acrosport, i finalment es passa a la fase postintervenció en la qual a través d'un segon i més recent sociograma, aquest ha mostrat una nova situació de la formació del grup-classe. Es confirma aquesta hipòtesi degut a que fent una comparació entre resultats 1 i resultats 2, es pot observar que hi ha hagut un canvi a nivell de la estructura general. En una prèvia situació, se'n poden diferenciar 5 subgrups separats, inclús en els grups enumerats a resultats 1 amb les numeracions 1 i 3 no obtenen cap vincle que els comuniqui amb cap altre subgrup. Aquest podria ser un indicador el qual fa pensar que es trobaven aïllats de la resta de subgrups. De totes maneres, d'acord amb Bautista et al. (2009) la formació de subgrups dins d'un mateix grup social acostuma a succeir i és una actitud normalitzada. De fet, l'autor comentava que sovint no és indicat forçar a que s'agrupin diferents subgrups, ja que pot crear malestar entre el integrants. Per aquest motiu, es decideix implementar un seguit de sessions d'EC a la mostra d'estudi, ja que d'aquesta manera els alumnes escullen el seu propi grup de treball, però alhora es plantegen activitats que de forma natural fomenten la interacció entre alumnes aliens. Perquè d'acord amb Brawley et al. (1993) la millor forma de fomentar la cohesió entre un grup, és plantejar activitats participatives enfocades a un objectiu comú. A més, els autors Stoke i Schächter (1984), Fructuoso i Gómez (2001), Motos i Leopoldo (2007) i Luis i López (2011) parlen de la força que adquireix la pràctica d'EC com a estratègia a utilitzar per fomentar i promoure canvis i millores en quant als vincles afectius i relacions interpersonals. Tal ha estat així en la prova d'aquest estudi que als resultats de la postintervenció s'han vist modificats pel que fa la cohesió

grupal. De manera que si des d'un inici es podien diferenciar 5 subgrups, a la posició final se'n poden diferenciar 4. Per tant, es podria confirmar la hipòtesi demostrant que les sessions d'EC han servit per a una millora en quant als vincles que s'estableixen al grup. Això podria ser degut a les característiques que aporta la pràctica de l'EC presentades per Fructuoso i Gómez (2001) i Motos i Leopoldo (2007) en el sentit d'alliberació de tensions, desbloqueig i desinhibició, afavorint la interacció amb els demés. No obstant, com a aspecte observable i d'acord amb Ciarrochi, et al. (2001) en ambdós resultats, 1 i 2, es pot identificar clarament la diferència entre sexe masculí i femení. Tal com citaven els autors anteriors, als adolescents els hi resulta un problema relacionar-se amb els seus iguals de sexe contrari.

La última hipòtesis plantejada per aquesta investigació era la següent. La pràctica d'Expressió Corporal entre els alumnes d'un mateix grup-classe, farà que es produeixin canvis en quant als vincles afectius i provocarà una major acceptació de nous individus en el grup. En relació aquesta es podria dir que també és complex, ja que tal com comenta Marín (2009) la implementació d'EC en les classes d'EF en alumnes de secundària, millora l'acceptació d'un individu al grup. S'ha fet una comparació entre resultats 1 i resultats 2, els quals venien separats per la intervenció d'EC, i s'han observat canvis. Es poden veure en alguns casos específics com ara, els subjectes 15 Kristy, 14 Danishta i 26 Edu. Aquests en una fase prèvia no eren escollits per cap dels companys de classe. En canvi, a una postintervenció es manifesten algunes modificacions positives, ja que apareixen com a opció escollida per altres companys. Per tant, es podria parlar de que aquests subjectes en una segona fase ja són acceptats per un grup social. Aquest fet, també es podria associar a la idea que presenten Zavala, et al. (2009) on expressen que l'acceptació social i el sentiment de pertinença entre iguals es crea a partir de les valoracions socials.

Per concloure aquest apartat es fa un recull d'allò que s'ha comentat anteriorment. Es pot apreciar un canvi positiu de resultats 1 a resultats 2, en quant a que visualment es detecten grups més compactes i amb major nombre d'interrelacions entre subjectes. Així doncs, es podria dir que el pla d'intervenció creat i desenvolupat per aquest cas d'estudi, ha complert amb

la seva funcionalitat. Per tant, es podria estar parlant de que aquest grup-classe ha patit unes modificacions pel que fa l'estructura que conformaven inicialment, i finalment es representen en un format molt cohesionat com a grup-classe.

6. Conclusions

És necessari comentar les limitacions d'aquest treball per així millorar futurs estudis. Una de les limitacions es basa en la durada del desenvolupament de la intervenció. Potser si aquesta hagués durat més, s'hagués observat major canvi o inclús millora en quan al fet observable. Una altre possible limitació, és que aquest estudi podria haver estat realitzat també a les altres classes del centre educatiu, per tal de comprovar si la situació de les altres classes també es modifica.

En canvi, pel que fa les fortaleses d'aquest estudi, es podria utilitzar com a eina per als professors d'aquest grup-classe. Aquest treball els hi podria aportar informació sobre les relacions que s'estableixen al grup i a partir d'aquí actuar aprofitant el paper que juga cada alumne dins del grup.

Per això, una de les possibles qüestions obertes de cara a futurs estudis, podria ser realitzar una recerca en el que es pogués recollir dades i extreure resultats en diverses seqüències o fases. En aquest cas, segurament es necessitaria més temps per anar ajustant les intervencions en funció de les necessitats de la mostra.

Per acabar, es comenta quines han sigut les aportacions de la creació d'aquest estudi. Després de la confecció la investigació, principalment es podria comentar que aquesta recerca demostra que la implementació de sessions d'EC en l'àmbit de l'EF en secundària, afavoreix a les relacions interpersonals dels alumnes d'un mateix grup-classe. D'aquesta manera, millora la cohesió grupal i l'acceptació dels individus a un grup social. Per tant, podria ser un bon indicador perquè els professors/es d'EF es plantegin introduir en major mesura l'EC a les seves programacions i aprofitar aquesta eina per promoure l'àmbit social de l'alumnat.

La gent ens hem de cuidar els uns als altres per poder ser-hi sempre.

7. Bibliografia i webgrafia

Arguedas, C. (2004). La expresión corporal y la transversalidad como un eje metodológico construido a partir de la expresión artística. *Revista Educación, 28*(1), 123.

Bautista, E., Casas, E., Pineda, I., Bezanilla, J. M., Renero, L., i Silva, Y. (2009). *Psicología para América Latina. Psicología para América Latina*. Unión Latinoamericana de Entidades de Psicología (ULAPSI). Consulta des de http://pepsic.bvsalud.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-350X2009000200010

Brawley, L. R., Carron, A. V. i Widmeyer, W. N. (1993). The influence of the group and its cohesiveness on perceptions of group goal-related variables. *Journal of Sport and Exercise Psychology 15*, 245-260.

Carron, A. V., Brawley, L. R. i Widmeyer, W. N. (1998). The measurement of cohesiveness in sport groups. En J. L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement* (pp. 213-226). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.

Ciarrochi, J.V., Chan, A., Caputi, P. i Roberts, R. (2001). Measuring emotional intelligence (EI). En J.V. Ciarrochi, J.P. Forgas i J.D. Mayer (Eds), *Emotional intelligence in everyday life* (pp.25-44). Philadelphia, PA: Psychology Press.

Christoff, K. A., Scott, W.O.N., Kelley, M.L., Schlundt, D., G. i Kelly, J.A. (1985) Social skills, and social problema-solving training for shy Young adolescents. *Behavior Therapy, 16*, 468-477.

Crocker, P., Sabiston C., Kowalski, K., McDonough, M. i Kowalski, N. (2007). Longitudinal Assessment of the Relationship Between Physical Self-Concept and Health-Related Behavior and Emotion in Adolescent Girls. *Journal of Applied Sport Psychology, n°3* (18), pàg. 185-200.

Diez, A. i Márquez, S. (2005). Utilización de sociogramas para la valoración de la cohesión interna de los jugadores de un club de fútbol. *European Journal of Human Movement, 14*(14), 37-52.

Fernández, J. S. (2000). *Sociología de los grupos escolares: sociometría y dinámica de grupos*. Consulta des de https://www.edu.xunta.gal/centros/cfrourense/aulavirtual2/pluginfile.php/2644/mod_resource/content/0/material_23_outubro/Sociometria_temas.pdf

Fructuoso, C. i Gómez, C. (2001). La danza como elemento educativo en el adolescente. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 66, 31-37.

Furnham, A. (1992). *Personalidad y diferencias individuales en el trabajo*. Madrid: Pirámide.

García, I., Pérez, R. i Calvo, A. (2011). Retos: Nuevas Tendencias en Educación Física, Deportes y Recreación. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*. ISSN 1579-1726, 20, 33-36.

Herrera, S. (2000). Ver la música, escuchar el movimiento. *LEEME Revista Electrónica. Europea de Música en la Educación*, 5, 1-4.

Latorre, A.; Del Rincón, D. i Arnal, J. (1996) *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Ediciones experiencia.

León, O. i Montero, I. (2015). *Métodos de investigación en Psicología y Educación*. Madrid: Mc Graw Hill Education.

López, A. i Castro, A. (2007). *Adolescencia. Límites imprecisos*. Madrid: Alianza Editorial.

López, J. C., i Sánchez Sánchez, G. (2013). Expresión Corporal en Educación Física: bases para una didáctica fundamentada en los procesos creativos *Body Expression in Physical Education: foundations for teaching based on creative processes*, 24(24), 117-122.

López, R. (2009). El acrosport: una propuesta cooperativa para el desarrollo motriz y actitudinal en primaria. *Revista Digital de Educación Física*. ISSN, 1989-8304.

Luis, A., i López, C. (2011). El Acrosport y su valor educativo e integrador en las clases de Educación Física. Consulta des de <https://www.feandalucia.ccoo.es/docu/p5sd8649.pdf>

Mac Donald, C.J. (1991). Creative dance in elementary sghools: A theoretical and Practical Justification. *Canadian Journal of Education* 16, 434-441.

Manzaneda, A. (2008) El Acrosport y su aplicación práctica como contenido educativo. *Revista Digital*, 125.

Marín, M. (2009) La Expresión Corporal como instrumento para resolver conflictos en el aula de Educación Física. *Revista Digital de Educación Física*. ISSN, 1989-8304.

Mendelsohn, D. (1998). El sociograma deportivo. Lecturas: Educación Física y Deportes. *Revista Digital*.

Moreno, J.L. (1954). *Fundamentos de la Sociometría*. Buenos Aires: Paidós.

Motos, T. i Leopoldo, G. (2007). *Práctica de la Expresión Corporal*. Barcelona: Paidotribo.

Padilla, C. i Hermoso Y. (2003). Siglo XXI: perspectivas de la danza en la escuela. *Tavira: revista de Ciencias de la Educación*, 18, 9-20.

Robles, J., Tomás, Manuel., Castillo, E., Giménez, F.J. i Robles, A. (2013). Factores que condicionan la presencia de la expresión corporal en la enseñanza secundaria según el profesorado de educación física. *Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación* 24, pp. 171-175.

Rodriguez, D. i Valldeoriola, J. (2009). *Metodología de la investigación*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

Salguero, J.M., Fernández-Berrocal, P., Ruiz.Aranda, D., Castillo, R. i Palomera, R. (2011). Inteligencia emocional y ajuste psicosocial en la adolescència: El papel de la percepción emocional. *European Journal of Education and Psychology*, 4, 143-152.

Santiago, P. (1985). *De la Expresión Corporal a la Comunicación Interpersonal*. Madrid: Narcea.

Schinca, M. (2000). *Expresión corporal. Técnica y expresión del movimiento*. Barcelona: Praxis.

Scolni, M. i Goris Walker, G. (2012) Un estudio cualitativo sobre la autonomía y los vínculos en relación al bienestar psicológico en adultos mayores y jóvenes. Facultad de Psicología. Universidad de Buenos Aires, Buenos Aires. 146-148.

Stoke, P. i Schächter, A. (1984). *La expresión corporal*. Barcelona: Paidós

Torrents, C., Mateu, M., Planas, A. i Dinusôva, M. (2011). Posibilidades de las tareas de expresión corporal para suscitar emociones en el alumnado. *Revista de Psicología del Deporte*. Vol. 20, 2, 401-412.

Zavala, M.A., Valadez, M. de los D., i Vargas, M. del C. (2008). Inteligencia emocional y habilidades sociales en adolescentes con alta aceptación social. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 6(2), 321-338.

8. Annexos

8.1 Annex 1

Qüestionari Sociomètric

Nom i cognom

Data

Curs

Grup/classe

L'objectiu d'aquest qüestionari és recollir les dades necessàries per a la realització del meu Treball Final de Màster. Els resultats obtinguts em facilitaran la realització d'un sociograma. Destacar que el qüestionari és totalment confidencial i que les dades només seran utilitzades per aquest estudi. Agrairia que contestéssiu amb la major sinceritat. Moltes gràcies!

Alba Molina, estudiant de Màster de professorat secundària Educació Física, UVic.

1. Digues tres dels teus companys/es de classe seleccionaries per fer un treball?
2. Digues tres dels teus companys/es de classe no seleccionaries per fer un treball?
3. Digues tres dels teus companys/es de classe seleccionaries per fer una confidència?
4. Digues tres dels teus companys/es de classe no seleccionaries per fer una confidència?
5. A quins dels teus companys/es de classe t'agradaria veure triomfar?
6. A quins dels teus companys/es de classe no t'agradaria veure triomfar?
7. A quins dels teus companys/es de classe seleccionaries per sortir una tarda?